

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio I. De veritate. Et habet art. 12.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ART. I. DE VERITATE. DIVI THOMÆ AQUINATIS DOCTORIS ANGELICI. QVÆST. DE VERITATE, IN DVODECIM ARTICVLOS DIVISA.

- ¶ Primo enim queritur, quid sit veritas.
¶ Secundo, Vtrum veritas principalius inueniatur in intellectu quam in rebus.
¶ Tertio, Vtrum veritas sit tantum in intellectu componente & diuidente.
¶ Quarto, Vtrum sit vna tantum veritas qua omnia sint vera.
¶ Quinto, Vtrum aliqua alia veritas, præter primam, sit æterna.
¶ Sexto, Vtrum veritas creata sit immutabilis.
¶ Septimo, Vtrum veritas in diuinis dicatur essentialiter, vel personaliter.
¶ Octauo, Vtrum omnis veritas sit a veritate prima.
¶ Nono, Vtrum veritas sit in sensu.
¶ Decimo, Vtrum aliqua res sit falsa.
¶ Vndecimo, Vtrum falsitas sit in sensu.
¶ Duodecimo, Vtrum falsitas sit in intellectu.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid sit veritas.

MOVERE quæstio de veritate. Et primo queritur, quid sit veritas. Videtur autem quod verum sit omnino idem quod ens. Aug. in lib. Solilo. dicit, quod verum est id quod est: sed id quod est, nihil est nisi ens. ergo verum idem significat omnino quod ens.

Sed dicebatur quod verum & ens sunt idem secundum supposita, sed differunt secundum rationem.

- ¶ 2 Contra. Ratio cuiuslibet rei est id, quod significatur p sua definitione: sed id, qd est assignatur ab Augustino vt definitio veri, quibusdã alijs definitionibus reprobatis. cum ergo fm id, qd est, conueniant verum & ens, videtur quod sint idem ratione.
¶ 3 Præ. Quæcumq; differunt ratione, ita se habent qd vnum eorum pot intelligi sine alio, vnde Boetius in lib. de Hebdoma. dicit quod potest intelligi Deus esse, si separet paulisper per intellectum bonitas eius, ens aut nullo modo potest intelligi, si separetur verum, quia per hoc intelligitur, quod verum est. ergo verum, & ens non differunt ratione.
¶ 4 Præ. Si verum non est idem quod ens, oportet quod sit entis dispositio: sed non pot esse dispositio eius, non n. est dispositio totaliter corruptens, alias sequeretur, est verum. ergo est non ens, sicut sequitur, est dispositio diminuens, alias non sequeretur, est verum. ergo est, sicut non sequitur, est albus, secundum

- A dentem, ergo est albus. similiter non est contrahens, vel specificans ens, quia sic non conuerteretur cum ente, ergo verum, & ens omnino sunt idem.
¶ 5 Præ. Illa, quorum dispositio est eadem, sunt eadem: sed veri, & entis est eadem dispositio. ergo sunt eadem: dicitur enim in 2. Metaphysic. dispositio rei inesse est sicut sua dispositio in veritate. ergo verum, & ens sunt omnino idem.
¶ 6 Præ. Quæcumq; non sunt idem aliquo modo differunt: sed verum, & ens nullo modo differunt, quia non differunt per essentiam, cum ens per essentiam suam sit verum, nec etiam differunt per alias differentias: quia oportet quod in aliquo genere conuenirent. ergo sunt omnino idem.
¶ 7 Præ. Si non sunt omnino idem, oportet quod verum aliquid super ens addat: sed nihil addit verum super ens, cum sit etiam in plus, quam ens, quod patet per Philosoph. 4. Metaph. dicentem: verum definiens dicimus esse, quod est: aut non esse, quod non est, & sic verum includit ens, & non ens. ergo verum non addit super ens, & sic videtur omnino esse idem, quod ens.

SED CONTRA, Negatio est inutilis repetitio: si ergo verum esset idem quod ens, esset negatio, cum dicitur ens verum, quod falsum est. ergo non sunt idem.

- ¶ 2 Præ. Ens & bonum conuertuntur: sed verum non conuertitur cum bono, aliquid enim est verum, quod non est bonum, sicut istum fornicari. ergo nec verum cum ente conuertitur.
¶ 3 Præ. Boetius dicit in lib. de Hebdoma. In omnibus creaturis diuersum est esse, & quod est: sed verum sequitur esse rerum. ergo verum diuersum est a quod est in creaturis: sed quod est, idem est, quod ens. ergo verum in creaturis est diuersum ab ente.
¶ 4 Præ. Quæcumq; se habent, vt prius & posterius, oportet esse diuersa: sed verum, & ens sunt huiusmodi, quia vt dicitur in lib. de Causis, prima rerum creaturarum est esse, & Commentator super eundem librum, omnia alia dicuntur per informationem de ente, & sic sunt ente posterio: ora, ergo verum, & ens sunt diuersa.
¶ 5 Præ. Ea quæ dicuntur eodem de causa, & casualis, magis sunt vnum in causa, quam in casualis, & præcipue in Deo, quæ in creaturis: sed in Deo ista quatuor, ens, vnum, verum, & bonum sic appropriantur, quod ens ad essentiam pertineat, vnum ad personam patris, verum ad personam filij, bonum ad personam Spiritus sancti, personæ autem diuine non solum ratione, sed re distinguuntur, vnde adinuicem non prædicantur. ergo multo fortius in creaturis debent amplius quam ratione differre.

RESPON. Dicendum, quod sicut in demonstrabilibus oportet fieri reductionem in aliqua principia Quæst. dist. S. Tho. OO per

Art. 3. Metaph. text. 4. tom. 1.

CG. 97. 10. 2.

In libro 3. omnia quod bonum sit. per totum.

Propo. 4. in 3. to. in cer opera Arist.

per se intellectui nota, ita inuestigando quid est vni-
quodque, alias vtroque in infinitum iretur, & sic pe-
rret omnino scientia, & cognitio rerum. Illud aut
quod primo intellectus concipit quasi nonnullum, &
in quo oēs concessionēs resoluat, est ens, vt Auic.
dicit in principio Metaphysicæ suæ: vñ oportet, q
oēs alie concessionēs intellectus accipiant ex ad-
ditione ad ens: sed ens non pot addi aliquid quasi
extranea natura per modū quo differentia additur
generi, vel accidens subiecto, quia qualibet natura
essentialiter est ens, vñ etiā probat Philoſoph. in 3. Me-
taphysic. q ens nō pot esse genus, sed secundum hoc
aliqua dicuntur addere supra ens, in quantum ex-
primunt ipsius modū, qui nomine ipsius entis non
exprimit. Quod dupliciter contingit: vno modo,
vt modus expressus sit aliq. specialis modus entis,
sunt enim diuersi gradus entitatis, secundum quos
accipiuntur diuersi modi essendi, & iuxta hos mo-
dos accipiuntur diuersa rerū genera: substantia, in
non addit supra ens aliquam differentiam, quæ si-
gnificet aliquā naturā superadditā enti: sed nomi-
ne substantiæ exprimit quidem specialis modus es-
sendi, scilicet per se ens, & ita est in alijs generibus.
Alio modo ita, q modus expressus sit modus gene-
raliter consequens entis ens, & hic modus duplici-
ter accipi pot: vno modo scilicet q consequitur om-
ne ens in se, alio modo scilicet q consequitur vnū quod-
que ens in ordine ad aliud, h primo modo, hoc dicitur
quia exprimit in ente aliquid affirmatiue, vel negati-
ue, non autem inuenitur aliquid affirmatiue dī-
ctū absolute, quod possit accipi in omni ente, nisi
essentia eius secundum quam esse dicitur, & sic im-
ponitur hoc nomen res, quod in hoc dicitur ab ente
scilicet in principio Metaphysicæ. q ens sumitur ab
actu essendi, sed nomen rei exprimit quidditatem si-
ne essentiam entis. Negatio autem, quæ est conse-
quens omne ens absolute est in diuisione, & hanc ex-
primit hoc nomen vnum, nihil enim est aliud vnū
quàm ens indiuisum. Si autē modus entis accipiat
secundo modo, scilicet scilicet in ordinem vnus ad alte-
rum, hoc pot esse dupliciter: vno modo scilicet diuio-
nem vnus ab altero, & hoc exprimit hoc nomen
aliquid, dicitur enim aliquid quasi aliud quid, vnde
sicut ens dicitur vnum, in quantum est indiuisum in
se, ita dicitur aliquid in quantum est ab alijs diuisum.
Alio modo secundum convenientiam vnus entis
ad aliud, & hoc quidem non pot esse, nisi acci-
piat aliquid, quod natum sit conuenire cum omni
ente: hoc autē est anima, quæ quodāmodo est oīa,
sicut dicitur in 3. de Anima, in anima autē est vis
cognitiua, & appetitiua, conuenientiam ergo entis ad
appetitum exprimit hoc nomen bonum, vnde in
principio Ethicæ dicitur, Bonum est quod oīa appe-
tunt, conuenientia vero entis ad intellectum expri-
mit hoc nomen verū, omnis autē cognitio perfici-
tur per assimilationē cognoscentis ad re cognitam,
ita q assimilatio dicta est causa cognitionis, sicut
visus per hoc, qd disponitur per speciem coloris
cognoscit colorē. Prima ergo cōparatio entis ad in-
tellectum est, vt ens intellectui correspondet, quæ qd
de cōrespondentia, adæquatio rei, & intellectus dī-
ctus, & in hoc formaliter rō veri perficitur. hoc est er-
go, quod addit verū supra ens, scilicet conformita-
tē suæ adæquationem rei, & intellectus, ad quā con-
formitatē, vt dictū est, sequitur cognitio rei. sic er-
go entitas rei præcedit rationē veritatis: sed cog-
nitio est quidā veritatis effectus. secundum hoc ergo

Firmiter veritas & verum definitur inuenitur. Vno
modo secundum id, quod precedit rōne veritatis,
& in quo verū fundatur, & sic Augustinus dicitur in
Soli verū est id, quod est, & Auic. in 1. Metaphysicæ
veritas cuiuslibet rei est proprietas sui esse
litum est rei: & quidam sic, verum est indiuisibile
eius quod est, Et alio modo definitur secundum id
quod formaliter rōne veri perficitur, & sic dicitur
q veritas est adæquatio rei & intellectus, & Auic.
in li. de Veritate, veritas est rēctitudo sola inter
ceptibilis. rēctitudo enim ita secundum adæquatio-
nē quandā dī secundum q Philoſoph. in 4. Metaphysicæ
dicit q definiens veri dicitur esse quod est, non
non esse quod est. Et tertio modo definitur tur-
rum, secundum effectum cōsequenter, & sic dicitur
nit Hilarius, q verū est manifestatio rei, & de carnis
esse, & Augustinus lib. de Vera religio, Veritas est q
ostenditur id quod est, & in eodem q veritas est q
ostendit quā de inferioribus iudicamus.

Ad primum ergo dicitur, q definitio illa ad-
gubnabitur de vero secundum id, quod dicitur habere
damentum in re, & non secundum id quod verū
cōpletur in adæquatione rei ad intellectū. Vnde dicitur
q cum dī, verum est id, quod est, non est rōne
ibi secundum q significat adū essendi, sed dicitur
dicitur q est nomen intellectus compositū, & rōne
gnificat affirmationem propositionis, vt sit verū
verū est id quod est, id est, id est cum dicitur esse
quod est, vt sic in idem redat definitio dicitur
fieri cum definitione Philoſophi supra additū.

Ad secundum patet ex iam dictis.

Ad tertium dicitur, q aliquid intelligi sine al-
tero potest accipi dupliciter: vno modo in par-
tibus intelligitur, & non intellectu, & sic quæ
ratione differunt, ita se habent q vnū in altero
intelligi potest: alio modo potest accipi in
intelligi sine altero quod intelligitur eo non culte-
re, & sic ens non potest intelligi sine vno, quia ens
non potest intelligi sine hoc q cōtrahitur vel
adæquetur intellectui: Sed tamen non oportet q
quicunque intelligit rationem entis, intelligat ra-
tionem veri, sicut nec quicunque intelligit ens
intelligit intellectum agentem, & tamen sine intellectu
sui agente homo nihil potest intelligere.

Ad quartum dicitur, q verū est dīpo ens
quasi addens aliquam naturā, nec quasi expressus
aliquid specialē modum entis, sed aliqd quod gene-
raliter inuenitur in ente, quod tamē nō est ens
exprimitur, vnde non oportet q sit dīpo ens
cōrrumpens vel diminuēs, vel in parte cōtrahit.

Ad quintum dicitur, q dīpo non ad-
pūtur ibi secundum q est in genere qualitatis, sed
secundum q importat quēdā ordinem: cum enim
illa quæ sunt causa aliorum essendi, sunt maxime
tia, & illa quæ sunt causa veritatis aliorum sunt
xime vera, cōcludit Philoſophus q idem est
aliois rei in esse & veritate, ita scilicet q vbi
nitur quod est maxime ens, inuenitur q est ma-
me verum: nec est hoc ideo, quia ens, & verum
tione sunt idem, sed quia ex hoc q aliquid habet
de entitate, secundum hoc natum est acquari in-
lectui, & sic ratio veri sequitur rationem entis.

Ad sextum dicitur, q verū & ens differunt
p hoc q aliqd est in rōne veri, quod nō est in rōne
entis, nō autem ita q aliquid sit in rōne entis
non sit in ratione veri, nec per essentiam differunt
nec differentijs oppositis inuicem dīstinguuntur.

Dist. 19. q. 5.
art. 1.
Lib. 2. sua
Metaph.

C6. 10. 10. 3.

3. 1. 1. 1. 1. 1.

lib. 2. sua
Metaph.

Tex. 37.

In prin. co-
mo 5.

AD SEPTIMUM dicendum, qd verum non est in plus quam ens, ens enim aliquo modo acceptum dicitur de non ente, secundum qd non ens est apprehensum ab intellectu. vnde in 4. Metaphys. dicit Philo. quod negatio, vel privatio entis vno modo dicitur ens: vnde etiam Auic. dicit in principio suae Metaphysicae quod non potest formari enuntiatio nisi de ente, quia oportet illud de quo propositio formatur esse apprehensum sub intellectu, ex quo patet quod omne verum est aliquo modo ens.

AD PRIMUM vero eorum que contra obijciuntur, dicendum, qd ideo non est negatio cu dicitur verum: qa aliqd exprimitur nomine veri, quod non exprimitur nomine entis, non propter quod re differat.

AD SECUNDUM dicendum, qd quamvis istum formatum sit malum, tamē secundum hoc qd habet aliquid de entitate, natum est conformari intellectui, & secundum hoc consequitur ibi ratio veri, & ita patet quod non excedit nec exceditur ab ente.

AD TERTIUM dicendum, quod cum dicitur dicitur esse, & quod est, distinguitur actus essendi ab eo cui actus ille convenit: ratio autem entis ab actu essendi sumitur, non ab eo cui convenit actus essendi, & ideo ratio non sequitur.

AD QUARTUM dicendum, quod secundum hoc verum est posterius ente, quod ratio veri differt ab entis ratione modo praedicto.

AD QUINTUM dicendum, qd illa deficit in tribus: primo qd quavis tres illae personae divise re distinguantur, appropriata tamē personae non differunt re, sed ratione. Secundo, qa & si personae realiter ab invicem distinguantur, non tamē realiter ab esse distinguuntur, vnde nec verū quod appropriatur personae filij ab esse, quod se tenet ex parte essentiae. Tertio, qa & si ens verum vni & bonū magis vniuntur in Deo, qd in rebus creatis, non tamen oportet qd ex quo in Deo ratione distinguuntur, qd in rebus creatis distinguantur etiam realiter. hoc enim contingit de illis quae non habent ex ratione sua qd sint vnum secundum re, sicut sapientia & potentia, quae cum in Deo sint vni, in creaturis realiter distinguuntur: sed ens, verum, vnum & bonum secundum suam rationem habent qd sint vnum. vnde vbiunque inveniuntur realiter vnum sunt, quamvis perfectior sit vnitas illius rei secundum quam vniuntur in Deo, quam illius rei secundum quam vniuntur in creaturis.

ARTICVLVS III.

Primum veritas principalis in intellectu, quam in rebus reperitur.

SECVNDO queritur, vtrum veritas principalis inveniatur in intellectu quam in rebus. Et videtur quod non. Verum enim ut dictum est conuertitur cum ente: sed ens principalis inuenitur extra animam, ergo & verum.

¶ 1. Praet. Res non sunt in anima per suam essentiam, sed per suam speciem, ut dicitur in 3. de Anima. si ergo veritas principaliter in anima inveniatur, veritas non erit essentia rei, sed similitudo vel species eius, & verū erit species entis existentis extra animam: sed species rei existens in anima, non predicatur de re, quae est extra animam, sicut nec conuertitur cum ea, ergo nec verū conuertitur cum ente, quod falsum est.

¶ 2. Praet. Oportet quod est in aliquo, consequitur illud, in quo est. si ergo veritas principaliter est in anima, iudicium de veritate est secundum estimationem animae, & ita redibit antiquorum Philosophorum error, qui dicebant, oportet quod quis opinatur, esse verum, & duo

contradictoria esse simul vera, quod est absurdum.

¶ 4. Praet. Si veritas principaliter est in intellectu, oportet qd aliqd, qd ad intellectū veritatis pertineat, in definitione veritatis ponatur: sed August. huiusmodi definitiones reprobatur in lib. Soli. sicut istam, verū est, quod ita est, ut uiderur: quia scilicet hoc non esset verum, quod non uideret, quod patet esse falsum de occultissimis lapillis, qui sunt in uisceribus terrae, & similiter improbat ista, verum est, qd ita est, ut cognitioni uideret, si uelit & possit cognoscere esse: quia hoc non esset aliquid uerum, nisi cognitio uellet, uel posset cognoscere. ergo & eadem ratio esset de quibuscumque alijs definitionibus in quibus aliquid ad intellectum pertinens poneretur, ergo ueritas non est principaliter in intellectu.

CONTRA, Philo. dicitur in 6. Metaphysic. non est verum, & falsum, nisi in mente.

¶ 3. Praet. Veritas est adaequatio rei, & intellectus: sed haec adaequatio non potest esse, nisi in intellectu. ergo nec ueritas, nisi in intellectu.

RESPON. Dicendum, qd in illis, quae dicuntur per prius, & posterius de multis, non semper oportet, qd id quod per prius recipit predicationem communis, sit ut causa aliorum: sed illud in quo primo ratio eius completa inuenitur, sicut sanum per prius dicitur de animali, in quo primo perfecta ratio sanitatis inuenitur, quamuis medicina dicatur sana, ut effectiua sanitatis. Et ideo cum verum dicatur de pluribus per prius, & posterius, oportet qd de illo per prius dicatur, in quo inuenitur perfecta ratio veritatis: complementum autem cuiuslibet motus est in suo termino per operationem animalis: motus autem cognitiuae virtutis terminatur ad animam: oportet enim, ut cognitum sit in cognoscente per modum cognoscentis: sed motus appetitiuae virtutis terminatur ad res. Et inde est, qd Philo. in 3. de Anima ponit circulum quendam in actibus animae, secundum se, qd res, quae est extra animam, mouet intellectum, & res intellecta mouet appetitum, & appetitus tunc ducit ad hoc, qd perueniat ad rem a qua motus incipit. Et quia bonum, ut supra dictum est, dicit ordinem ad appetitum, uerum autem ad intellectum, inde est, qd Philo. dicit 6. Metaphysic. qd bonū, & malum sunt in rebus, uerum & falsum sunt in mente.

Res autem non dicitur uera, nisi secundum qd est intellectui adaequata, vnde per posterius inuenitur uerum in rebus, per prius autem in intellectu. Sed sciendum, qd res aliter comparatur ad intellectum practicum, aliter ad speculatiuum. Intellectus enim practicus causat res, vnde est mensuratio rerum, quae per ipsum sunt: sed intellectus speculatiuus, quia accipit a rebus, est quodammodo motus ab ipsis rebus, & ita res mensurant ipsum. Ex quo patet, qd res naturales, ex quibus intellectus noster scientiam accipit, mensurant intellectum nostrum, ut dicitur 10. Metaphysic. sed sunt mensurate ab intellectu diuino, in quo sunt omnia creata, sicut omnia artificia in intellectu artificis. Si ergo intellectus diuinus est mensurans, non mensuratus, res autem naturalis mensuratur, & mensurata: sed intellectus noster est mensurans, non mensurans quidem res naturales, sed artificiales tantum. Res ergo naturalis inter duos intellectus constituta secundum adaequationem ad utrumque: uera dicitur, scilicet enim adaequationem ad intellectum diuinum dicitur uera, in quantum implet hoc ad quod est ordinata per intellectum diuinum, ut patet per Anselmum in lib. de Verbo, & Augustinum in

Quaest. dist. S. Tho. OO 2 lib.

Lib. 1. foli. cap. 4. & 5. tom. 1.

Coment. 8. tom. 1.

Coment. 54. & sequent. tom. 2.

Art. praet.

Coment. 8. tom. 1.

Coment. 5. tom. 1.

Tert.

Lib. 1. cap. 4. in capite, qui incipit pro.

an. q. d.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

an. q. d. praet.

Es. 31. 10. 11

Com. 14. tom. 3.

In corp. ar.

In corp. ar.

p. q. 6. art. 16.

Comen. 8. tom. 3.

Comen. 21. tom. 3.

lib. de Vera religione, & per Auic. in definitione in ducta: veritas cuiusq; rei, & cetera, sicut autem adaequatione ad intellectum humanum, dicitur res vera, inquam nata est de se formare vera estimatione, sicut e contrario res falsa dicuntur, quae natae sunt videri, quae non sunt, aut qualia non sunt, ut dicitur in 5. Metaphysico. Prima autem ratio veritatis per prius inest rei quam secunda: quia prior est comparatio ad intellectum diuinum, quam humanum, unde etiam si intellectus humanus non esset, adhuc res diceretur vera in ordine ad intellectum diuinum: sed si uterque intellectus, quod est impossibile intelligeret auferri, nullo modo veritatis ratio remaneret.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut ex dictis patet, verum dicitur per prius de intellectu, & per posterius de re sibi adaequata, & utroque modo conuertitur cum ente: sed diuersimode, quia sicut dicitur de rebus conuertitur cum ente per praedicationem, omne enim ens est adaequatum intellectui diuino, & e converso sibi adaequare intellectum humanum, & e converso. Si autem accipiatur verum, prout dicitur de intellectu, sic conuertitur cum ente, quod est extra animam, non per praedicationem, sed per conuenientiam, eo quod cuiuslibet vero intellectui oportet, quod respondeat ens aliquod, & e converso, & per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod illud quod est in aliquo, non sequitur illud in quo est, nisi quando causatur ex principijs eius, unde lux quae causatur in aere ab extrinseco, scilicet ex sole sequitur motum solis magis, quam aere. Similiter etiam veritas, quae in anima causatur a rebus, non sequitur estimationem animae, sed existentiam rerum, ex eo enim, quod res est, vel non est, oratio vera, vel falsa dicitur, & intelligitur similiter.

Ad quartum dicendum, quod Augustinus loquitur de visione intellectus humani, a qua rei veritas non dependet. Sunt enim multae res, quae intellectu nostro non cognoscuntur: nulla tamen res est, quam intellectus diuinus actu non cognoscat, & intellectus humanus in potentia, cum intellectus agens describat quod est oia facere, & intellectus possibilis quod est oia fieri. Et ideo in definitione rei verae potest poni visio in actu intellectus diuini, non autem visio intellectus humani nisi in potentia, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Verum in intellectu componente, & diuidente sit veritas. Tertio quaeritur, utrum veritas sit tantum in intellectu componente, & diuidente. Et videtur quod non. Verum enim dicitur sicut comparatione entis ad intellectum: sed prima operatio qua intellectus comparatur ad rem est sicut quae format quidditates rerum accipiendo definitiones earum, ergo in ista operatione intellectus principalis, & proprius inuenitur.

¶ 2. Prater. Verum est adaequatio rei, & intellectus: sed sicut intellectus componens, & diuidens potest adaequari rebus, ita & intellectus intelligens quidditates rerum, ergo veritas non est tantum in intellectu componente, & diuidente.

Contra 6. Metaphysico, dicitur, Verum & falsum non sunt in rebus, sed in mente: in simplicibus autem, nec etiam, quod quid est, est in mente.

¶ 2. Prater. In 3. de Anima dicitur, quod indiuisibilem intelligentiam in illis est, in quibus non est verum, & falsum.

Respon. Dicendum, quod sicut verum per prius inuenitur in intellectu quam in rebus, ita etiam per prius

inuenitur in actu intellectus componentis & diuidentis, quam in actu intellectus quidditates rerum formantis. Veri enim ratio consistit in adaequatione rei & intellectus: idem autem non adaequatur sibi, sed aequalitas diuersorum est: unde ibi primo inuenitur ratio veritatis in intellectu, ubi primo intellectus incipit aliquid proprium habere, quod extra animam non habet, sed aliquid ei conueniens, inter quae adaequatio attendi potest. Intellectus autem formans quidditates, non habet nisi similitudinem rei existentis extra animam, sicut sensus in quantum accipit speciem rei sensibilis, quando incipit iudicare de re apprehensa, tunc ipsum iudicium intellectus est quoddam proprium, quod non inuenitur extra in re. Sed quando adaequatur ei quod est extra in re, dicitur iudicium verum esse: tunc autem iudicat intellectus de re apprehensa, quando dicitur quod aliquid est, vel non est, quod est intellectus componentis & diuidentis: unde Philosophus dicit 6. Metaphysico, quod compositio & diuisio est in intellectu, & non in rebus. Et inde est, quod veritas per prius inuenitur in compositioe & diuisione intellectus, secundario autem dicitur veritas & per posterius in intellectu formate definitionis: unde definitio dicitur vera, vel falsa, ratione compositionis verae vel falsae: ut quando, scilicet dicitur de se definitio eius, cuius non est, sicut si definitio cuiusdam alligetur triangulo, vel etiam quando praedicationis non possunt componi admodum, dicitur definitio alicuius rei animalis insensibilis (haec enim compositio qua implicatur, scilicet quod aliquod animal est insensibile, est falsa). Et deinde non dicitur vera vel falsa nisi per ordinem ad compositionem, sicut & res dicitur vera per ordinem ad intellectum. Patet ergo ex dictis, quod verum per prius dicitur de compositione vel diuisione intellectus, secundo de definitionibus rerum, secundo quod eis implicatur compositio vera vel falsa: unde de rebus secundum quod adaequantur intellectu humano, quae aptae natae sunt adaequari intellectu humano, quae de homine qui est eternus orationum suarum, verarum vel falsarum vel qui facit estimationem de se, vel de alijs veram vel falsam per ea quae dicitur, facit: voces autem eodem modo recipiunt veritatem praedicationem, sicut intellectus quos significat.

Ad primum ergo dicendum, quod quantum ad rem, in materia quidditatis sit prima operatio intellectus, inuenitur per eam non habet intellectus aliquid adaequatum prius, quod possit rei adaequari, & ideo non est in propria veritas. Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS IIII.

Verum vna tantum veritas sit, quae omnia vera sunt. Quarto quaeritur, utrum sit vna tantum veritas, quae oia sunt vera. Et videtur quod sic. Antiquum enim in lib. de veritate dicit, quod sicut tempus se habet ad oia temporalia, sic veritas ad oia vera, sed tempus ita se habet ad omnia temporalia, quantum tantum tempus, ergo ita se habet veritas ad omnia vera, quod erit tantum una veritas. Sed dicendum, quod veritas dicitur dupliciter, uno modo, ut est idem quod entitas rei, ut definit eam Augustinus in lib. Soli, verum est id quod est, & sic oportet esse plures veritates secundum quod plures sunt entitates rerum. Alio modo dicitur prout exprimitur in intellectu, prout definit eam Hilarius, verum est electio, utrum esse: & hoc modo cum nihil possit aliquid inuenire stare intellectui nisi secundum virtutem primae veritatis dicitur.

diuine, omnes veritates quodammodo sunt vnum in mouedo intellectum, sicut omnes colores, sunt vnum in mouendo visum, in quantum mouent ipsum in rationem vnius, scilicet luminis.

¶ 2 Contra, Tempus est vnum numero omnium temporalium: si ergo ita se habet veritas ad res veras sicut ipsa ad temporalia, oportet omnium verorum vna esse numero veritatem: nec sufficit omnes veritates esse vnum in mouendo, vel esse in exemplari vnum.

¶ 3 Præ. Anselmus in lib. de Veritate sic arguit. Si plurium verorum sunt plures veritates, oportet veritates variari secundum variationem verorum: sed veritates non variantur per variationes rerum verarum, quia destructis rebus veris vel rebus adhuc remanet veritas & rectitudo, secundum quam sunt vera vel recta. ergo est una tantum veritas: minorem probat ex hoc, quod destructo signato adhuc remanet rectitudo significationis, quia rectum est, ut significetur hoc quod illud signum significabat, & eadem ratione destructo quolibet vero vel recto, eius rectitudo, vel veritas remanet.

¶ 4 Præ. In creatis nulla veritas est id, cuius est veritas, sicut veritas hominis, non est homo, & veritas carnis non est caro: sed quodlibet ens creatum est verum, ergo nullum ens creatum est veritas, ergo omnis veritas est quid increatum, & est tantum una veritas.

¶ 5 Præ. In creaturis nihil est maius mente humana, nisi Deus, ut dicit Aug. sed veritas ut probat Aug. in lib. Soli. Est maior mente humana, quia non potest dici quod sit minor, sic enim haberet mens humana de veritate iudicare, quod falsum est, non enim de ea iudicat, sed secundum eam, sicut index non iudicat de lege, sed secundum legem, ut ipse dicit in lib. de vera Relig. Similiter nec est potest dici quod sit æqualis, quia anima iudicat omnia secundum veritatem, non autem iudicat omnia secundum seipsam: ergo veritas non est nisi Deus, & ita una tantum veritas.

¶ 6 Præ. Aug. probat in lib. 83. quæstionum, quod veritas non percipitur sensu corporis, hoc modo nihil percipitur sensu corporis nisi mutabile: sed veritas est immutabilis, ergo sensu non percipitur. Similiter argui potest. Omne creatum est mutabile: veritas non est mutabilis, ergo non est creatura: ergo est res increata, ergo est una tantum veritas.

¶ 7 Præ. Ibidem Augustus arguit ad hoc idem, hoc modo. Nullum sensibile est quod non habeat aliquid simile falso, ita ut inter nosci non possit: nam ut aha præmittam, omnia quæ per corpus sentimus est eum ea non ad sunt sensibus, imagines tamen eorum patitur tanquam profus ad sunt, vel in somno, vel in furore: sed veritas non habet aliquid simile falso: ergo sensu non percipitur. Similiter argui potest. Omne creatum habet aliquid simile falso in quantum habet aliquid de defectu: ergo nullum creatum est veritas: & sic est tantum una veritas.

Contra, Augustus in lib. de Vera relig. dicit, Sicut similitudo est forma similitum, ita veritas est forma verorum: sed plurium similitum plures sunt similitudines, ergo plurium verorum plures sunt veritates.

¶ 2 Præ. Sicut omnis veritas creata deriuatur a veritate increata, & ab ea suam virtutem habet, ita omne humerum intelligibile a prima luce deriuatur exemplariter & vim manifestandi habet, dicitur tamē esse plura lumina intelligibilia, ut patet per Dionys. ergo ex simili modo concedendum est esse plures veritates.

¶ 3 Præ. Colores quauis ex virtute lucis moueant vnum, tamē simpliciter dicuntur esse plures & disse-

rentes, & non possunt dici esse vnum, nisi secundum quid. ergo & quauis omnes veritates creatae se in intellectu exprimat virtute primæ veritatis, non tamen ex hoc dici poterunt vna veritas, nisi secundum quid.

¶ 4 Præ. Sicut veritas creata non potest se in intellectu manifestare, nisi virtute veritatis increatae, ita nulla potentia creata potest aliquid agere, nisi virtute potentie increatae, non tamen aliquo modo dicimus esse vnam potentiam omnium habentium potentiam, ergo nec dicendum est aliquo modo esse vnam veritatem omnium verorum.

¶ 5 Præ. Deus comparat ad res in habitudine triplicis causæ, efficientis, exemplaris, & finalis: & per quæ dā appropriatione entitas rerum refertur ad Deum, ut ad causam efficientem, veritas ut ad causam exemplarē, bonitas ut ad causam finalem, quauis etiā singula possint ad singula referri secundum locutionis proprietatem: sed non dicimus aliquo modo locutionis esse vnam bonitatem omnium bonorum, aut vnam entitatem omnium entium, ergo nec debemus dicere vnam veritatem omnium verorum.

¶ 6 Præ. Quauis sit vna veritas increata a qua omnes veritates creatae extrahuntur, non tamen eodem modo extrahuntur ab ipsa: quia quauis ipsa similiter se habeat ad omnia, non tamē omnia similiter se habent ad ipsam, ut dicitur in lib. de Causis: unde alio modo extrahitur ab ipsa veritas necessarium, & contingentium: sed diuersus modus imitandi exemplarium facit diuersitatem in rebus creatis, ergo si militer sunt plures veritates creatae.

¶ 7 Præ. Veritas est adequatio rei, & intellectus: sed diuersorum specie non potest esse una adequatio rei ad intellectum, ergo cum res veræ sint specie diuersæ, non potest esse una veritas omnium verorum.

¶ 8 Præ. Augustus dicit in lib. 12. de Trinitate. Creatum est mens humanæ naturæ sic rebus intelligibili bus connexa, ut in quadam luce sui generis omnia, quæ cognoscit, intueat: sed lux secundum quam anima cognoscit omnia, est veritas, ergo veritas est de genere ipsius anime, & ita oportet veritatem esse re creatam, & ita in diuersis creaturis diuersæ erunt veritates.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex prædictis patet, veritas proprie inuenitur in intellectu humano, vel diuino, sicut sanitas in animali. In rebus autem alijs inuenitur per relationem ad intellectum, sicut & sanitas dicitur de quibusdam alijs in quantum sunt effectiua, vel conseruatiua sanitatis animalis, ergo est in intellectu diuino quidē veritas proprie, & primo, in intellectu vero humano proprie quodē, & secundario, in rebus autem improprie, & secundario, quia non nisi in respectu ad alterutrum duarum veritatum, veritas ergo intellectus diuini est una tantum, a qua in intellectu humano deriuatur plures veritates, sicut ab una facie hominis resultat plures similitudines in speculo, sicut dicit glo. sup. illud Psalmille, Diminuta sunt veritates a filijs hominum: veritates autem quæ sunt in rebus, sunt plures, sicut & rerum entitates. veritas autem, quæ dicitur de rebus in comparatione ad intellectum humanum, est rebus quodammodo accidentalis: quia posito, quod intellectus humanus non esset, nec esse posset, adhuc res in sua essentia permanerent: sed veritas quæ dicitur de eis in comparatione ad intellectum diuinum, eis inseparabiliter comunicatur, non enim subsistere possunt, nisi per intellectum diuinum eas in esse producentem: per prius etiā inest rei veritas per comparationem ad intellectum diuinum, quod humanum, cum ad intellectum diuinum comparatur quasi ad causam, ad humanum

Quæst. dis. S. Tho. 00 3 autem

Cap. 14.

Lib. 1. c. 1. & 2. tom. 1.

1. 11. tom. 1.

1. 9. in prin. tom. 4.

1. 11. tom. 1.

1. 16. circa med. tom. 1.

Propof. 22. tom 3. in cer opora Arif.

Cap. 15. par. 1. in prin. tom. 3.

Art. 2. huius quæst.

Augu. Psal. 11. tom. 2.

aut quodāmodo, quasi ad effectum, in quantum in
 intellectus a rebus scientiam accipit. Sic ergo res ali-
 qua principaliter dicitur vera in ordine ad veritatē
 intellectus diuini quā in ordine ad veritatē intel-
 lectus humani. si ergo accipiatur veritas proprie di-
 cta sicut quā omnia principaliter vera sunt, sic oīa
 sunt vera vna veritate. i. veritate intellectus diuini,
 & sic Anselmus de veritate loquitur in lib. de Verita-
 te. Si autē accipiatur veritas proprie dicta, sicut quā
 res secundo veritate dicuntur, sic sunt pluriū ve-
 rorū plures veritates in rebus diuersis, si autē acci-
 piatur veritas improprie dicta, sicut quā oīa dicuntur
 vera, sic sunt pluriū verorum plures veritates, sed
 vnius rei vna est tū veritas. Denominantur autem
 res verae a veritate, quae est in intellectu diuino, vel
 in intellectu humano, sicut denominat cibus sanus a
 sanitate, quae est in animali, & non sicut a forma
 inhaerente, sed a veritate, quae est in ipsa re, quae nihil
 est aliud, quā entitas intellectui adequata, vel intel-
 lectū sibi adequatam sicut a forma inherere, sicut cibus
 denominatur sanus a qualitate sua, a qua sanus dicitur.
 Ad PRIMVM ergo dicendum, quod ipsa comparatur ad tem-
 poralia sicut mensura, ad mensurata: unde patet, quod
 Anselmus loquitur de illa veritate, quae est tantum me-
 sura omnium rerum verarum, & ista est vna tantum si-
 cut ipsa vnum, ut in 2. arg. concluditur, veritas autē,
 quae est in intellectu humano, vel in ipsis rebus non
 comparatur ad res, sicut mensura extrinseca, & cōis
 ad mensurata, sed vel sicut mensuratum ad mensu-
 rā, ut est de veritate intellectus humani, & sic oportet
 etiam variari sicut varietatem rerum, vel sicut men-
 sura intrinseca, sicut est de veritate, quae est in ipsis
 rebus, & has est mēsuras oportet plurificari sicut plu-
 ralitate mēsuratorum, sicut diuersorum corporū
 sunt dimensiones diuersae. Secundum concedimus.
 Ad TERTIVM dicendum, quod veritas, quae remanet
 destrictis rebus est veritas intellectus diuini, & haec
 simpliciter est vna numero veritas autē, quae in re-
 bus est, vel in aīa, variatur ad varietatem rerum.
 Ad QVARTVM dicendum, quod cum dicitur, nulla res est
 sua veritas, intelligit de rebus, quae habent esse com-
 pletum in natura, sicut & cum dicitur, nulla res est suū
 esse, & tamen esse rei quaedam res creata est, & eo-
 dem modo veritas rei aliquid creatum est.
 Ad QVINTVM dicendum, quod veritas sicut quā ani-
 ma de omnibus iudicat, est veritas prima. Sicut n. a
 veritate intellectus diuini effluunt in intellectu An-
 gelicū species rerum innatae, sicut quā oīa cogno-
 scit, ita a veritate intellectus diuini exemplariter p-
 cedunt in intellectum nostrum veritas primorū prin-
 cipiorum, sicut quā de omnibus iudicamus. Et quia
 per eā iudicare non possumus, nisi sicut quod est simili-
 tudo primae veritatis, ideo sicut primam veritatem
 de omnibus dicimus iudicare.
 Ad SEXTVM dicendum, quod veritas illa immutabi-
 lis est veritas prima, & haec neque sensu percipitur,
 neque aliquid creatum est.
 Ad SEPTIMVM dicendum, quod etiā ipsa veritas crea-
 ta non habet aliquid simile falso, quāuis creatura
 quaelibet aliquid simile falso habeat. In tantum n. si-
 mile aliquid falso creatura habet, in quantum defi-
 ciens est, sed veritas non ex ea parte consequitur
 creaturam qua deficiens est, sed secundum, quod a de-
 fectu recedit primae veritati conformata.
 Ad PRIMVM vero eorū, quae contra obijciuntur,
 dicendum est, quod similitudo proprie inuenitur in
 utroque similitudine veritas autem cum sit quaedam cō-

uenientia intellectus & rei, non proprie inuenitur
 in utroque, sed in intellectu: unde cum sit vna in-
 tellectus, scilicet diuinus secundum cuius confor-
 mitatem omnia vera dicuntur, oportet omnia esse
 vera secundum vnam veritatem, quāuis in plu-
 ribus similibus sint plures diuersae similitudines.
 Ad SECVNDVM dicendum, quod quāuis lumen in-
 telligibile exemplatur a lumine diuino, tamen lu-
 men proprie dicitur etiam de intelligibilibus lami-
 nibus creatis, non autem veritas proprie dicitur de
 rebus proprie exemplatis ab intellectu diuino, &
 ideo non dicimus vnum lumen sicut dicimus vnam
 veritatem.
 Et similiter dicendum est, ad 11. r. de coloribus,
 quia colores proprie visibiles dicuntur, quāuis non
 videantur nisi per lucem. Et similiter dicendum
 ad 11. r. de potentia & ad v. de entitate.
 Ad SEXTVM dicendum, quod quāuis res expletur
 difformiter a veritate diuina, non tamen propter hoc
 excluditur, quin res vna veritate sint verae & non plu-
 ribus proprie loquendo, quod id quod diuersimode
 recipitur in rebus exemplatis, non proprie dicitur
 veritas, sicut proprie dicitur veritas in exemplatis.
 Ad SEPTIMVM dicendum, quod quāuis ea quae sunt
 diuersa specie ex parte rerum vna adequata ratione
 adequatur diuino intellectui, intellectus tamen di-
 uinus cui omnia adequantur, est vnus. Et ex parte
 eius est vna adequatio ad res omnes, quāuis in
 omnia sibi eodem modo adequantur, & ideo mo-
 do praedicti omnium rerum veritas est vna.
 Ad OCTAVVM dicendum, quod Augustinus loquitur
 veritate exemplata ab ipsa mente diuina in memo-
 ria nostra: sicut similitudo faciei resultat in speculo. Et
 huiusmodi veritates resultantes in animis nos-
 tris a prima veritate sunt multae, ut dicitur in 1. r.
 dicendum, quod veritas prima est quocumque
 de genere animae largo modo accipitur genus,
 secundum quod omnia intelligibilia vel incor-
 poralia vnius generis esse dicuntur, per modum quo
 dicitur Act. 17. Ipsius enim & nos genus sumus.
 ARTICVLVS V.
 Primum praeter primam, aliqua alia veritas sit eterna.
 QVINTO quaeritur. Vtrum aliqua alia veritas pro-
 ter primam sit eterna. Et vtrum sic. Anselmus
 enim dicit in Monolo. de veritate entia-
 bilium loquens. Sine dicatur veritas habere finem
 intelligatur habere principium, vel finem, nullo modo
 potest veritas principium vel finem, vel non habere
 principium vel finem. ergo nulla veritas est
 dicitur principio vel fine: sed omne quod est finem
 modi est aeternum. ergo omnis veritas est aeterna.
 ¶ 2. Praet. Omne illud cuius esse sequitur ad destruc-
 tionem sui esse, est aeternum, quāuis ponatur esse
 ponatur non esse, sequitur quod erit, & oportet
 secundum vnum quodque tempus ponere de vno
 quoque, quod sit vel quod non sit: sed ad destructionem
 veritatis sequitur veritatem esse, quia si veritas non
 est, veritatem non esse est verum, & nihil potest
 esse verum nisi veritate, ergo veritas est aeterna.
 ¶ 3. Praet. Si veritas enuntiabile non sit aeterna, ergo
 erit assignare, quā non erit enuntiabilem veritatem
 tunc hoc enuntiabile est verum, nullam veritatem
 enuntiabilem esse, ergo veritas enuntiabilem est
 quod est contrarium ei quod fuit datum. non ergo
 potest dici veritatem enuntiabilem non esse aeternam.
 ¶ 4. Praet. Philo. probat in 1. Phys. materia esse quae

Cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

cap. 8. & 11. final.

nam (quamvis hoc sit falsum) per hoc q̄ remanet post sui corruptionem, & est ante sui generationē: quia si corrumpitur, in aliq̄ corrumpitur: & si generatur ex aliquo generatur: illud autē ex quo aliq̄ generatur, & illud in quod corrumpitur, est materia: sed similiter veritas si ponatur corrumpi vel generari, sequitur q̄ sit ante suam generationem, & post suam corruptionem, quia si generatur mutata est de non esse, in esse: & si corrumpitur, mutata est de esse in non esse: quando autem non est veritas, verum est dicere veritatem non esse, quod utique nō potest esse nisi veritas sit. ergo veritas est eterna.

¶ 5 Præter. Omne quod nō potest intelligi non esse, est æternum: quia quicquid potest non esse, potest intelligi non esse: sed veritas etiam enuntiabilem, non potest intelligi non esse, quia intellectus non potest intelligere aliquid, nisi intelligat illud esse verum. ergo veritas enuntiabilem est æterna.

¶ 6 Præter. Anselmus sic arguit in Monol. Cogitet q̄ pot̄ quando incepit, aut quādo non fuit hoc verū.

¶ 7 Præter. Illud quod est futurum, semper fuit futurum, & quod est præteritum, semper erit præteritum: sed ex hoc propositio de futuro est vera, quia aliquid est futurum, & ex hoc propositio de præterito est vera, quia aliquid est præteritum. ergo veritas propositionis de futuro semper fuit: ut veritas propositionis de præterito semper erit: & ita non solum veritas prima est æterna, sed multæ aliæ.

¶ 8 Præter. Aug. dicit in libro de Libero arbitrio, q̄ nihil magis est æternum, quā ratio circuli, & duo & tria esse quinque: sed horum est veritas creata. ergo alia veritas præter primam veritatem est æterna.

¶ 9 Præter. Ad veritatem enuntiationis nō requiritur, q̄ actu enuntietur aliq̄, sed sufficit q̄ sit illud de quo pot̄ enuntiatio formari: sed antequam mundus eēt, fuit aliq̄ de quo potuit enuntiari. Et præter Deū, ergo antequam mundus fieret fuit enuntiabilem veritas: quicquid autem fuit ante mundum est æternum. ergo enuntiabilem veritas est æterna, & sic idem quod prius: probatio media: mundus factus est de nihilo, id est post nihil. ergo antequā mundus esset, erat non esse, sed enuntiatio vera non solum formatur de eo quod est, sed etiam de eo quod nō est: quia sicut cōtingit vere enuntiarī quod est esse, ita contingit vere enuntiarī quod nō est, non esse ut dicitur in primo Periher. ergo antequam mundus esset, fuit: vnde vera enuntiatio formari potuit.

¶ 10 Præter. Oē quod scitur est verū, dum scitur: sed Deus ab æterno sciuit oīa enuntiabilia. ergo oīum enuntiabilem est veritas ab æterno, & ita plures veritates sunt æternæ. Sed dicēdum q̄ ex hoc nō sequitur q̄ illa sint vera in seipsis, sed in intellectu diuino.

¶ 11 Sed contra, Secundū hoc oportet illa eē vera secundum q̄ sunt scita sed ab æterno oīa sunt scita a Deo non solum secundum q̄ sunt in mente eius, sed in propria natura existentia. Eccl. 23. Dñs Deo nostro antequā crearentur nota sunt oīa, sicut & post perfectionem cognoscit oīa: & ita non aliter cognoscit res postquā factæ sunt, q̄ ante cognoverit. ergo ab æterno fuerunt plures veritates non solum in intellectu diuino, sed etiam secundum se.

¶ 12 Præter. Secundum hoc dī aliquid esse simpliciter, secundum q̄ est in sui complemento: sed ratio veritatis completur in intellectu, si ergo in intellectu diuino fuerunt ab æterno plura vera simpliciter, cōcedendum est plures æternas esse veritates.

¶ 13 Præter. Sapient. primo, Iustitia perpetua est & im-

mortalis: sed veritas est pars iustitiæ, ut dicit Tullius in Rhetorica. ergo est perpetua, & immortalis.

¶ 14 Præter. Vniuersalia sunt perpetua, & incorruptibilia: sed verum est maxime vniuersale, quia cōuertitur cum ente. ergo veritas est perpetua, & incorruptibilis. Sed dicendum, q̄ vniuersale non corrumpitur per se, sed per accidens.

¶ 15 Sed contra, Magis debet denominari aliquid per id, quod conuenit ei per se, quā per id, quod conuenit ei per accidens: si igitur veritas p̄ se loquēdo est perpetua, & incorruptibilis, nō est corrupti & generat, nisi p̄ accidens, simpliciter cōcedēdum est, q̄ veritas vniuersaliter dicta sit æterna.

¶ 16 Præter. Ab æterno Deus fuit prior mūdo. ergo relatio prioritatis in Deo fuit ab æterno: sed post vno relatiuorum, necesse est ponere, & reliquū. ergo ab æterno posterioritas, fuit mūdi ad Deū. ergo aliquo mō fuit aliq̄ extra Deū ab æterno cui cōpetit veritas, & sic idē, q̄ prius. Sed dicēdū, q̄ illa relatio prioritatis, & posterioritatis, nō est aliquid in rerum natura, sed in ratione tantum.

¶ 17 Contra, Sicut dicit Boetius in fine de Consolatio. Deus est prior mundo natura, etiam si mundus semper fuisset. ergo illa relatio prioritatis est relatio naturæ, & non rationis tantum.

¶ 18 Præter. Veritas significationis est rectitudo significationis: sed ab æterno rectū fuit aliq̄ significari. ergo veritas significationis fuit ab æterno.

¶ 19 Præter. Ab æterno fuit verū patrē genuisse filiū, & Spiritum sanctum processisse ab utroque: sed ista sunt plura. ergo plura vera fuerūt ab æterno. Sed dicēdum, q̄ ista sunt vera vna veritate: vnde non sequitur plures veritates esse ab æterno.

¶ 20 Sed cōtra. Alio pater est p̄r, & generat filium, alio filius est filius, & spirat Spiritū sanctum: sed eo quo pater est pater hæc est vera, pater generat filiū, vel pater est pater: eo autē quo filius est filius, hæc est vera, filius est genitus a patre. ergo huiusmodi propositiones non sunt vna veritate veræ.

¶ 21 Præter. Quamuis hō, & risibile conuertatur, tamē nō est eadē veritas utriusque istarum propositionum, homo est homo, & homo est risibile, propter hoc, q̄ non est eadē proprietas quam prædicat hoc nomen hō, & quam prædicat hoc nomen risibile: similiter nō est eadē proprietas, quam importat hoc nomē p̄r, & hoc nomē filius. ergo non est eadē veritas dictarū propositionū. Sed dicēdū, q̄ istæ propositiones non fuerunt ab æterno.

¶ 22 Sed cōtra, Quādoquē est intellectus, qui pot̄ enuntiare, pot̄ esse enuntiatio: sed ab æterno fuit intellectus diuinus intelligens patrem, esse patrem, & filiū esse filiū, & ita enuntians siue dicens: cū fm Ansel. idem sit summo spiritui dicere, q̄ intelligere. ergo enuntiationes prædictæ fuerūt ab æterno.

SED CONTRA. Nullum creatum est æternū: omnis veritas præter primam est creata. ergo sola veritas prima, est æterna.

¶ 2 Præter. Ens, & verum: cōuertuntur: sed solū unū ens est æternum. ergo sola una veritas est æterna.

RESPON. Dicēdū, sicut prius dictū ē, veritas adæquationē, & cōmēsuratōnem importat: unū fm hoc denominat aliq̄ verū sicut, & denominat aliq̄ cōmēsuratū: mēsurat autē corpus mēsurā intrinseca, sicut lineā, vel sup̄ficie, vel pfunditate, & mēsurā extrinseca sicut locatū loco, & motū tpe, & pānus ulna: unū & p̄r aliq̄ d̄nominari verū dupliciter: uno mō a veritate inherēte, alio mō ab extrinseca veritate, & sic Quæst. dist. S. Tho. OO 4 deno-

Lib. a. de inuent. in fol. 4. ante finē libri.

Lib. 3. de cōsol. prof. vlt. tima.

In monol. c. 20. in mēdiis illis.

Art. 9. huius. quæst.

C. 7. 1. de illis.

denominant oēs res veræ a prima veritate, & quia veritas, quæ est in intellectu, mensuratur a rebus ipsis, sequitur quod non solum veritas rei, sed etiã veritas intellectus, vel enuntiationis, quæ intellectum significat, a veritate prima denominetur. In hac autem adæquatione, vel cõmensuratione intellectus, ac rei non requiritur, quod utrumque extremorum sit in actu. intellectus, n. noster potest nunc adæquari his, quæ in futurum erant, nunc autem non sunt, alias non esset hæc vera: Antichristus nascitur, unde hæc denominatur vera a veritate, quæ est in intellectu, etiã quãdo non est res ipsa: similiter etiam intellectus diuinus adæquari potuit ab æterno his, quæ ab æterno non fuerunt, sed in tpe sunt facta, & sic ea, quæ sunt in tempore, denominari possunt vera ab æterno a veritate æterna. Si autem accipiamus veritatem p veritate creatorum verorum eis inhaerente, quam inuenimus in rebus, & in intellectu creato, sic veritas non est æterna, nec rerum, nec enuntiabilem, cum ipsæ res, vel intellectus, quibus veritates inhaerent, non sint ab æterno. Si autem accipiamus veritas verorum creatorum, quæ denominatur omnia vera, sicut extrinseca mensura, quæ est veritas prima, sic omnium, & rerum, & enuntiabilem, & intellectuam, veritas est æterna, & huiusmodi veritatis æternitatem venatur Aug. in lib. Soliloqui. & Anselmus in Monolog. vñ Anselmus dicit in lib. de Veritate, intelligere potest quò summam veritatem in meo Mono. probavi non habere principium, vel finem, per veritatem orationis. Hæc autem veritas prima non potest esse de omnibus, nisi una. In intellectu, n. nostro non diversificatur veritas, nisi dupliciter. uno modo pp diversitatem cognitorum, de quibus diversitas habet cõceptiones, quas diversæ veritates in aia consequuntur, alio modo ex diverso modo intelligendi. cursus enim Socratis est res una, sed aia quæ cõponendo, & diuidendo cõintelligit tempus, ut dicitur in 3. de Anima, diversimode intelligit cursus Socratis, ut præteritum, & futurum, & fm hoc diversas conceptiones format, in quibus diversæ veritates inveniuntur. Neuter autem horum modorum diversitatis inueniri potest in diuina cognitione. non enim de diversis rebus diversas cognitiones hêt, sed una cognitione cognoscit omnia, quæ p vnum, scilicet p essentia suã cognoscit, non singulis suam cognitionem immittens, ut dicit Dionysius in lib. de diuinis nomi. Similiter eius cognitio non cõcernit aliquod ipsi. cū æternitate mensuret, quæ abstrahit ab omni tpe omne tẽpus continens. unde relinquunt, quod non sunt plures veritates ab æterno, sed una tantum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Anselmus se ipsum exponit in libro de Veritate, ideo dixit, quod veritas enuntiationis non clauditur principio, & hæc, non quod absque principio oratio fuerit, sed quia non potest intelligi quod illa oratio esset, & veritas illi deesset, illa oratio de qua agebat quæ significat vere aliquid esse futurum, unde p hoc apparet, quod noluit asserere veritatem inhaerentem rei create, vel orationem esse sine principio, & fine, sed veritatem primam, a qua si curam mensura extrinseca enuntiatio vera dicitur.

AD SECUNDVM dicendum, quod extra animam duo inuenimus, scilicet rem ipsam, & priuationes, & negationes rei, quæ quidem duo non eodem modo se habent ad veritatem, quia non eodem modo se habent ad intellectum. Res enim ipsa ex specie quam habet, diuino intellectui adæquatur, si est artificialis arti, & ex virtute eiusdem speciei natura est sibi intellectu nostrum adæquare, in quantum p similitudinem sui receptam in aia cognitione de se facit. Sed non ens extra aiam consideratum, neque aliqd, unde intellectu diuino æquetur, neque veritas cognitionem sui faciat in intellectu nostro, unde intellectu cui eumque æquetur, non est ex seipso non ente, sed ex ipso intellectu quod rationem non ens accipit in seipso. Res autem quæ est aliqd positum extra aiam, hêt aliqd in se unde vera dici possit non autem est de non esse rei, sed quod ei attribuitur est ex parte intellectus. cum dicit ergo veritatem non esse, est verum, cū veritas quæ hic significatur, sit de non ente nihil hêt nisi in intellectu. Unde ad destructionem veritatis quæ est in re, non sequitur nisi esse veritatis, quæ est in intellectu. Et ita patet quod ex hoc non potest concludi, nisi veritas quæ est in intellectu, quæ est æterna, & oportet utique, quod sit in intellectu æterno, & hæc est veritas æterna. Unde ex prædicta ratione ostenditur, quod sola veritas prima est æterna.

Et per hoc patet solutio ad 11. & ad 11. r. r.

AD QUINTVM dicendum, quod non potest intelligi simpliciter veritatem non esse, potest tamen intelligi nullam veritatem creatam esse: sicut & potest intelligi nullam creatam esse. intellectus enim potest intelligere se non esse, & se non intelligere, quamvis non intelligat se hoc quod sit vel intelligat. non enim oportet quod quid intellectus intelligendo habet, intelligens non intelligat, quia non semper reflectitur supra seipsum. ideo non est inconueniens si veritatem creatam, sine qua non potest intelligere, intelligat non esse.

AD SEXTVM dicendum, quod id quod est futurum in quantum est futurum non est, & similiter præteritum in quantum huiusmodi. Unde eadem ratio de veritate præteriti & futuri sicut & æternitatis non ens, ex qua non potest concludi veritas alicuius veritatis, nisi prima, ut dictum est.

AD SEPTIMVM dicendum, quod verbum Anselmi intelligendum quod illa sunt æterna, fm quod sunt in mente diuina, vel accipitur æternum pro perpetuo.

AD OCTAVVM dicendum, quod quibus enuntiatio veritatis de ente & de non ente: non tamen ens & non ens eodem modo se habent ad veritatem, ut ex dicto patet: ex quibus patet et solutio eius quod obicitur.

AD IX. dicendum, quod ab æterno sciuit Deus plures enuntiationes, sed tamen illa plura sciuit una cognitio. Unde ab æterno non fuit nisi una veritas, quæ quædam cognitio vera fuit de rebus pluribus futuris in proprio actu.

AD X. dicendum, quod sicut ex prædictis patet, intellectus non solum adæquatur his que sunt actu, sed etiam his que actu non sunt, præcipue intellectus diuinus, id est præteritum & futurum, unde quibus res fuerit ab æterno in propria natura, intellectus diuinus fuit adæquatus rebus in propria natura futuris in tempore: & ideo veram cognitionem habuit ab æterno de rebus etiam in propria natura quamvis rerum veritates ab æterno non fuerint.

AD XI. dicendum, quod quamvis ratio veritatis compleatur in intellectu, non tamen ratio rei in intellectu completur. Unde quamvis cõcedatur simpliciter, quod veritas rerum omnium fuit ab æterno, per hoc quod fuit in intellectu diuino: non tamen potest concludi simpliciter quod res veræ fuerunt ab æterno, per hoc quod fuerunt in intellectu diuino.

AD XII. dicendum, quod illud intelligitur de veritate diuina: vel si intelligatur de iustitia humana, tunc esse perpetua, sicut & res naturales dicunt esse perpetua, sicut dicimus, quod ignis semper mouetur sursum.

ta est sibi intellectu nostrum adæquare, in quantum p similitudinem sui receptam in aia cognitione de se facit. Sed non ens extra aiam consideratum, neque aliqd, unde intellectu diuino æquetur, neque veritas cognitionem sui faciat in intellectu nostro, unde intellectu cui eumque æquetur, non est ex seipso non ente, sed ex ipso intellectu quod rationem non ens accipit in seipso. Res autem quæ est aliqd positum extra aiam, hêt aliqd in se unde vera dici possit non autem est de non esse rei, sed quod ei attribuitur est ex parte intellectus. cum dicit ergo veritatem non esse, est verum, cū veritas quæ hic significatur, sit de non ente nihil hêt nisi in intellectu. Unde ad destructionem veritatis quæ est in re, non sequitur nisi esse veritatis, quæ est in intellectu. Et ita patet quod ex hoc non potest concludi, nisi veritas quæ est in intellectu, quæ est æterna, & oportet utique, quod sit in intellectu æterno, & hæc est veritas æterna. Unde ex prædicta ratione ostenditur, quod sola veritas prima est æterna.

Et per hoc patet solutio ad 11. & ad 11. r. r.

AD QUINTVM dicendum, quod non potest intelligi simpliciter veritatem non esse, potest tamen intelligi nullam veritatem creatam esse: sicut & potest intelligi nullam creatam esse. intellectus enim potest intelligere se non esse, & se non intelligere, quamvis non intelligat se hoc quod sit vel intelligat. non enim oportet quod quid intellectus intelligendo habet, intelligens non intelligat, quia non semper reflectitur supra seipsum. ideo non est inconueniens si veritatem creatam, sine qua non potest intelligere, intelligat non esse.

AD SEXTVM dicendum, quod id quod est futurum in quantum est futurum non est, & similiter præteritum in quantum huiusmodi. Unde eadem ratio de veritate præteriti & futuri sicut & æternitatis non ens, ex qua non potest concludi veritas alicuius veritatis, nisi prima, ut dictum est.

AD SEPTIMVM dicendum, quod verbum Anselmi intelligendum quod illa sunt æterna, fm quod sunt in mente diuina, vel accipitur æternum pro perpetuo.

AD OCTAVVM dicendum, quod quibus enuntiatio veritatis de ente & de non ente: non tamen ens & non ens eodem modo se habent ad veritatem, ut ex dicto patet: ex quibus patet et solutio eius quod obicitur.

AD IX. dicendum, quod ab æterno sciuit Deus plures enuntiationes, sed tamen illa plura sciuit una cognitio. Unde ab æterno non fuit nisi una veritas, quæ quædam cognitio vera fuit de rebus pluribus futuris in proprio actu.

AD X. dicendum, quod sicut ex prædictis patet, intellectus non solum adæquatur his que sunt actu, sed etiam his que actu non sunt, præcipue intellectus diuinus, id est præteritum & futurum, unde quibus res fuerit ab æterno in propria natura, intellectus diuinus fuit adæquatus rebus in propria natura futuris in tempore: & ideo veram cognitionem habuit ab æterno de rebus etiam in propria natura quamvis rerum veritates ab æterno non fuerint.

AD XI. dicendum, quod quamvis ratio veritatis compleatur in intellectu, non tamen ratio rei in intellectu completur. Unde quamvis cõcedatur simpliciter, quod veritas rerum omnium fuit ab æterno, per hoc quod fuit in intellectu diuino: non tamen potest concludi simpliciter quod res veræ fuerunt ab æterno, per hoc quod fuerunt in intellectu diuino.

AD XII. dicendum, quod illud intelligitur de veritate diuina: vel si intelligatur de iustitia humana, tunc esse perpetua, sicut & res naturales dicunt esse perpetua, sicut dicimus, quod ignis semper mouetur sursum.

Lib. 2. folio. c. 3. & 4. tom. 1. ca. 1. & 11.

Com. 22. & 23. tom. 2.

Ca. 7. a medio illius.

sursum propter inclinationem naturae nisi impediat. & quia virtus ut dicit Tullius est habitus in modum naturae rationi consentaneus, quantum ex natura virtutis est hinc indeficiente inclinatione ad actum suum, quibus aliquando impediatur. & ideo etiam in principio Digestorum dicitur, quod iustitia est constans & perpetua voluntas, unicuique ius suum tribuens. Et tamen veritas de qua nunc loquimur, non est pars iustitiae, sed veritas, quae est in confessionibus in iudicio faciendis.

Ad xiiii. dicendum, quod hoc quod dicitur uniuersale perpetuum esse & incorruptibile, Avicenna dupliciter exponit, vno modo ut dicatur esse perpetuum & incorruptibile, ratione particularium, quae nunquam inceperunt nec deficient secundum tenentes aeternitatem mundi: generatio enim ad hoc est secundum Philosophum, ut saluetur perpetuum esse in specie, quod in individuo saluari non potest. Alio modo ut dicatur esse perpetuum, quia non corrumpitur per se: sed per accidens ad corruptionem individui.

Ad xiiii. dicendum, quod aliquid attribuitur alicui per se dupliciter, vno modo positue, sicut igni attribuitur ferri sursum, & a tali per se magis denominatur aliquid, quam ab illo quod est per accidens. magis enim dicimus ignem sursum ferri, & esse eorum quae sursum feruntur, quam eorum quae deorsum: quamuis ignis per accidens aliquando deorsum feratur, ut patet in ferro ignito. Quandoque attribuitur per se ratione remotionis: per hoc scilicet quod remouentur ab eo illa quae nata sunt contraria dispositionem inducere. Vnde si per accidens aliquid eorum adueniat illa dispositio contraria simpliciter enuntiat, sicut veritas per se attribuitur materiae primae, non per positionem alicuius formae unitatis, sed per remotionem formarum diuersificantium. Vnde quod adueniat formae distinguentes materiae, magis simpliciter dicimus esse plures materias quam vna, & sic est in proposito. non enim dicitur uniuersale incorruptibile, sed quia non conueniunt ei secundum se dispositiones materiales, quae sunt cause corruptionis in individuis, vnde uniuersale in rebus existens simpliciter dicitur corrumpi in hoc & in illo.

Ad xv. dicendum, quod cum oia alia genera in quantum habent aliquid ponant in rerum natura (quantitas enim ex hoc ipso quod quantitas est aliquid dicitur) sola relatio non habet ex hoc quod est homini, quod aliquid ponat in rerum natura, quia non praedicat aliquid, sed ad aliquid. Vnde quaedam inueniuntur relationes, quae nihil in rerum natura ponunt, sed in ratione tantum, quod quidem quadrupliciter contingit, ut ex dictis Philosophi & Avic. haberi potest. Vno modo quod aliquid ad seipsum refertur, ut cum dicimus idem eidem, si n. haec relatio aliquid in rerum natura poneret additum ei quod dicitur idem, esset in infinitum procedere in rebus, quia ipsa relatio per quam aliqua res diceretur eadem, esset eadem sibi per aliam relationem, & sic in infinitum. Secundo quod ipsa relatio, ad aliquid refertur. Non enim potest dici, quod paternitas referatur ad subiectum suum per aliam relationem mediam: quia illa etiam media relatio indigeret alia media relatione, & sic in infinitum. Vnde illa relatio quae significatur in comparatione paternitatis ad subiectum, non dicitur in rerum natura, sed in ratione tantum. Tertio, quando vnum relatiuorum pendet ex altero, & non e conuerso, sicut scientia dependet a scibili & non e conuerso: vnde relatio scientiae ad scibile est aliquid in rerum natura, non relatio scibilis ad scientiam, sed ratione tantum. Quarto quando ens comparatur

ad non ens, ut cum dicimus quod nos sumus priores his qui futuri sunt post nos, alias sequeretur quod possent esse infinitae relationes in eodem, si generatio in infinitum procederet in futurum. Ex duobus igitur vitiis apparet, quod relatio illa prioritatis nihil ponit in rerum natura, sed in intellectu tantum, tum quia Deus non dependet a creaturis, tum quia talis prioritas, dicitur comparationem entis ad non ens. Vnde ex hoc non sequeretur quod sit alia veritas aeterna, nisi in intellectu diuino, qui solus aeternus est, & haec est veritas prima.

Ad xvi. dicendum, quod quamuis Deus natura sit prior omnibus creaturis: non tamen sequitur quod illa relatio, sit relatio naturae, sed quia intelligitur ex consideratione naturae eius quod prius dicitur & eius quod posterius: sicut & scibile dicitur prius natura quam scientia, quamuis relatio scibilis ad scientiam non sit in rerum natura.

Ad xvi. dicendum, quod cum dicitur significatione non existente rectum est aliquid significari, verum est secundum ordinationem rerum in intellectu diuino existentem, sicut arca non existente rectum est arcam cooperulum habere, secundum ordinationem artis in artifice. Vnde nec ex hoc haberi potest, quod alia veritas sit aeterna quam prima.

Ad xvii. dicendum, quod ratio veri fundatur supra ens, quamuis autem in diuinis ponantur plures personae vel proprietates, non tamen ibi ponitur nisi vnum esse, quia esse in diuinis non nisi essentialiter dicitur, & omnium istorum enuntiatibilium patrem esse vel generare, filium esse vel genitum esse, secundum quod ad rem referuntur, est veritas vna, quae est veritas prima & aeterna.

Ad xviii. dicendum, quod quamuis alio pater, sit pater, & filius sit filius, quia hoc ex paternitate, illud filiatione tamen idem est quo pater est & quo filius est, quia utrumque est per essentialitatem diuinam quae una est, ratio autem veritatis non fundatur super rationem paternitatis & filiationis in quantum huiusmodi, sed super rationem entitatis: paternitas autem & filiatione sunt una essentia, & ideo una est veritas utriusque.

Ad xx. dicendum, quod proprietas quam praedicat hoc nomen homo, & hoc nomen risibile, non est eadem per essentialitatem, nec habet vnum esse sicut est de paternitate & filiatione, & ideo non est simile.

Ad xxi. dicendum, quod intellectus diuinus quantumcumque diuersa, non cognoscit nisi vnica cognitione, et quae in seipsis habent diuersas veritates. Vnde multo amplius non cognoscit, nisi vna cognitione omnia huiusmodi, quae de personis intelliguntur. Vnde et omnium eorum non est, nisi vna veritas.

ARTICVLVS VI.
Vtrum veritas creata sit immutabilis.

SEXTO quaeritur, vtrum veritas creata sit immutabilis. Et videtur quod sit immutabilis. Anselmus in lib. de Veritate dicit, Video hac ratione probari veritatem immobilem permanere, praemissa autem ratio fuit de veritate significationis, ut ex praemissis apparet. ergo veritas enuntiatibilium est immutabilis, & eadem ratione veritas rei.

¶ 2. Praet. Si veritas enuntiationis mutatur, maxime mutat ad mutationem rei, sed re mutata veritas, propositionis manet. ergo veritas enuntiationis est immutabilis. probatio media, veritas secundum Anselmum est reductio quaedam in quantum implet hoc quod accepit in mente diuina: sed haec propositio, So crates sedet, accepit in mente diuina ut significet sessionem

l. p. q. 18. art. 1.
Capitulum 14. medio.
Art. 1. in argumentum.
Lib. 2. de veritate cap. 8. & 12.

tionem Socratis, quàm significat etiam Socrate nõ sedente. ergo etiam Socrate non sedente manet in ea veritas, & ita veritas prædictæ propositionis non mutatur, etiam si res mutetur.

¶ 3 Præ. Si veritas mutat, hoc nõ pot esse nisi mutatis his, quibus veritas inest, sicut nec aliqua forma mutari dicitur nisi suis subiectis mutatis: sed veritas non mutatur ad mutationem verorum, quia destructis veris adhuc remanet veritas, ut Aug. & Anselmus probat. ergo veritas est omnino immutabilis.

¶ 4 Præ. Veritas rei est causa veritatis propositionis. Ex eo enim, qd res est, vel non est, dicitur oratio vera vel falsa: sed veritas rei est immutabilis. ergo & veritas propositionis. probatio. mediæ. Anselmus in lib. de Veritate, probat veritatem enuntiationis immobilem permanere secundum qd implet illud quod accepit in mente diuina: sed singulariter qualibet res implet illud quod accepit in mente diuina, ut habet. ergo cuiuslibet rei veritas est immutabilis.

¶ 5 Præ. Illud quod manet omni mutatione facta numquam mutatur, in alteratione enim colorum non dicimus superficiem mutari, quia manet, qualibet mutatione colorum facta: sed veritas manet in re qualibet mutatione rei facta; quia ens & uerum conuertuntur. ergo veritas est immutabilis.

¶ 6 Præ. Vbi est eadem causa & effectus idem: sed eadem est causa, ueritatis harum trium propositionum, Socrates sedet, Soc. sedebit, Soc. sedit, scilicet Soc. sessio. ergo eadem est veritas: sed si vnum trium prædictorum est uerum. oportet similiter alterum duorum sp esse uerum, si. n. aliquando est uerum Socrates sedet, sp fuit uerum, & erit uerum, Socrates sedit vel, Socrates sedebit. ergo veritas vna trium propositionum semper vno modo se habet, & ita est immutabilis, & eadem ratione qualibet alia ueritas.

SED CONTRA. Mutatis causis mutatur effectus: sed res, quæ sunt causa ueritatis propositionis mutantur. ergo & propositionum ueritas mutatur.

RESPON. Dicendum, qd aliquid dicitur mutari dupliciter. Vno modo quia est subiectum mutationis, sicut dicimus corpus esse mutabile, & sic nulla forma est mutabilis, & sic dicitur qd forma est inuariabili essentia consistens: unde cum ueritas significet per modum formæ, præsens questio nõ est, an ueritas sit immutabilis hoc modo: alio modo dicitur aliquid mutari, quia ipse fit mutatio, sicut dicimus albedinem mutari, quia ipse ipsam corpus alterat, & sic querit de ueritate, an sit mutabilis. Ad cuius euidenciam sciendum est qd illud ipse qd est mutatio, quandoque quidem mutari dicitur, quandoque autem non: quando. n. est inherens ei quod mutatur secundum ipsum, tunc & ipsum mutari dicitur, sicut albedo vel quantitas mutari dicuntur, quando aliquid secundum ipsam mutatur, eo qd ipsamet secundum hanc mutationem succedunt sibi inueniunt in subiecto: quando autem illud, secundum qd aliquid mutari dicitur, est extrinsecum, tunc in illa mutatione non mutatur, sed immobile perseverat: sicut locus non dicitur moueri quando aliquid secundum locum mouetur. Vnde & in 4. Physico. dicitur quod locus est immutabilis terminus contentis, eo quod per localem motum non dicitur esse successio locorum in vno locato, sed magis successio locorum in vno loco: sed formarum inherens, quæ mutari dicuntur ad mutationem subiecti, duplex est mutationis modus: aliter enim dicuntur mutari formæ generales, & aliter formæ speciales: forma. n. specialis post mutationem nõ remanet ea-

dem, nec secundum esse, nec secundum rationem, sicut albedo facta alteratione nullo modo manet, vel forma generalis facta mutatione remanet eadem secundum rationem: sed non secundum esse, sicut facta mutatione de albo in nigrum, manet eadem color secundum eandem rationem coloris, sed nõ eadem coloris species: dictum est autem superius, qd aliquo denominatur uerum ueritate prima, quali mensura extrinseca, sed ueritate inherente, quali mensura intrinseca. Vnde res create variantur quidem in parte, secundum quam dicuntur uera, nullo modo mutari. Et hoc est quod Aug. dicit in lib. de Libero arbitrio.

Mentes nostræ aliquando plus, aliquando minus uidentur de ipsa ueritate: sed ipsa in se manens nec proficit nec deficit. Si autem accipiamus ueritatem inherentem rebus, sic ueritas mutari dicitur, secundum qd aliqua ueritate rei comprehenditur, ut ueritas enuntiationis sub ueritate intellectus quam significat: res autem dicitur uera per comparisonem ad intellectum diuinum & humanum. Si ergo accipitur ueritas rei secundum ordinem ad intellectum diuinum, tunc quæ mutatur ueritas rei mutabilis in aliam ueritatem non in falsitatem: ueritas. n. est forma maxime generalis, cum uerum & ens conuertatur: unde licet facta qualibet mutatione res remanet ens, quantum ad se, sed aliam formam per quam habet esse, atque remanet uera, sed alia ueritate: quia quantum ad rem, vel etiam priuationem per mutationem accipitur, secundum eam diuino intellectu conueniunt, qui eam ita cognoscit ut est secundum ueritatem dispositionem. Si autem consideretur ueritas rei ordine ad intellectum humanum uel creaturæ, tunc quandoque fit mutatio de ueritate in falsitatem: quandoque autem de ueritate in aliam ueritatem: ueritas fit adæquatio rei & intellectus, quæ ueritas autem si æqualia tollatur adhuc æqualia remanet, quæ ueritas non eadem quantitate, oportet qd quædam similiter mutatur intellectus & res remanet ueritas, sed alia: sicut si Socrate sedente intelligatur Socrate sedere, & eo postmodum non sedente intelligatur non sedere: sed quia ab vno æquatum ad aliquid tollatur & nihil a reliquo, vel si ab ueritate in æqualia tollantur, necesse est in æqualitatem peruenire, quæ se habet ad falsitatem sicut æqualitas ad ueritatem, inde est quod si intellectus ueritate mutetur res non mutato intellectu, uel econuerso, aut utrumque mutetur, sed non similiter, propter falsitatem, & sic erit mutatio de ueritate in falsitatem: sicut si Socrate existente albo, intelligatur albus esse, uerus est intellectus: si autem postea intelligatur nigrum Socrate albo remanente, uel econuerso Socrate mutato in nigredinem, adhuc albus intelligatur, uel eo mutato in pallorem intelligatur esse albus, erit falsitas in intellectu. Et sic patet, quæ ueritas mutatur, & qualiter non mutatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Anselmus loquitur de ueritate, prout secundum eam ordinem dicuntur uera tamquam mensura extrinseca in seipsum & intelligit se sicut & alias res, ut dicitur de Anima. ideo quod ad intellectum pertinent secundum ad rationem ueritatis spectant, possunt dupliciter considerari. Vno modo, secundum quod

Lib. 5. de ueritate ca. 8. & 11.

In dialogo de ueritate cap. 14.

Comm. 5. & 36.

res quædam, & sic eodem modo dicitur de eis veritas sicut de alijs rebus, vt sicut res dicitur vera, quia implet hoc quod accepit in mente diuina retinendo naturam suam, ita enunciatio vera dicatur retinendo naturam suam quæ est ei dispensata in mente diuina, nec potest ab ea remoueri enunciationes ipsa manente. Alio modo secundum quod comparantur ad res intellectas, & sic dicitur enunciatio vera quando adæquatur rei, & talis veritas reimmutat, vt dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod veritas quæ remanet destructis rebus veris, est veritas prima; quæ etiam rebus mutatis non mutatur.

AD QVARTVM dicendum, quod manente re non potest fieri circa eam mutatio, quantum ad ea quæ sunt sibi essentialia, sicut enunciatio est essentialis, vt significet illud ad quod significandum est instituta. Vnde non sequitur quod veritas rei nullo modo sit mutabilis: sed quod sit immutabilis quantum ad essentialia rei manente. In quibus autem accedit mutatio rei per corruptionem quantum ad accidentia, mutatio accedere potest etiam manente re, & ita quantum ad accidentia potest fieri mutatio veritatis rei.

AD QVINTVM dicendum, quod facta omni mutatione, manet veritas, sed non eadem, vt ex prædictis patet.

AD SEXTVM dicendum, quod identitas, veritatis non tantum dependet ex identitate rei, sed etiam ex identitate intellectus: sicut & identitas effectus dependet ex identitate agentis & patientis, quantum autem sit eadem res quæ significatur illis tribus propositionibus, non tamen est idem intellectus earum, quia in compositione intellectus adiungitur tempus: vnde secundum variationem temporis sunt diuersi intellectus.

ARTICVLVS VII.

Verum veritas in diuinis personaliter vel essentialiter dicatur.

SEPTIMO queritur, vtrum veritas in diuinis dicatur essentialiter vel personaliter. Et vtrum dicatur personaliter. Quicquid enim in diuinis importat relationem principij, personaliter dicitur: sed veritas est huiusmodi, vt patet per August. in lib. de Vera religione, vbi dicit quod veritas diuina est summa similitudo principij, sine ulla dissimilitudine, vnde falsitas oritur. ergo veritas in diuinis personaliter dicitur.

¶ 2. Præter. Sicut nihil est sibi simile, ita nihil est sibi æquale: sed similitudo in diuinis importat distinctionem personarum secundum Hilari. ex hoc quod nihil est sibi simile, ergo eadem ratione & æqualitas: sed veritas est æqualitas quædam, ergo importat personalem distinctionem in diuinis.

¶ 3. Præter. Omne quod in diuinis importat emanationem, personaliter dicitur: sed veritas importat quædam emanationem, quia significat conceptionem intellectus & verbum, ergo sicut verbum personaliter dicitur, ita & veritas.

SED CONTRA. Trium personarum est una veritas, ut dicit August. in lib. 8. de Trinitate, ergo est essentialis & non personale.

RESPON. Dicendum, quod veritas in diuinis dupliciter accipi potest: uno modo proprie, alio modo quasi metaphorice. Si proprie accipitur veritas, tunc importabit æqualitatem diuini intellectus & rei. Et quia intellectus diuinus primo intelligit rem quæ est essentia sua per quæ omnia alia intelligit, ideo & veritas in Deo principaliter importat æqualitatem intellectus diuini & rei, quæ est essentia eius & consequenter intellectus diuini ad res creatas. Intellectus autem

diuinus & essentia sua non adæquantur sicut mensurans & mensuratum, cum vnum non sit principium alterius, sed sint omnino idem: vnde veritas ex tali æqualitate resultans nullam principij rationem importat, siue accipiat ex parte essentia, siue ex parte intellectus: quæ vna & eadem ibi est: sicut enim ibi est idem intelligens & res intellecta, ita est ibi idem veritas rei & intellectus sine aliqua connotatione principij: sed si accipiat veritas intellectus diuini secundum quod adæquatur rebus creatis, sic adhuc remanebit eadē veritas, sicut per idem intelligit Deus se & alia, sed tamē addetur in intellectu veritatis ratio principij ad creaturas, ad quas intellectus diuinus comparatur, vt mensura & causa. Omne autem nomen quod in diuinis rationē principij, vel quod est a principio, non importat, vel etiam importat rationem principij ad creaturas, essentialiter dicitur. Vnde in diuinis si veritas proprie accipiat, essentialiter dicitur, tamen appropriatur personæ filij, sicut ars & cetera quæ ad intellectum pertinent. Metaphorice autem vel similitudinariè accipitur veritas in diuinis, quādo accipimus eam ibi secundum rationem illam qua inuenitur in rebus creatis, in quibus dicitur veritas, secundum quod res creata imitatur suum principium, scilicet intellectum diuinum, vnde & similiter hoc modo dicitur veritas in diuinis summa imitatio principij, quæ filio conuenit, & secundum hanc acceptionem veritatis, veritas proprie dicitur de filio, & personaliter dicitur, & sic loquitur Aug. in lib. de Vera religione.

Et sic patet responsio ad primum. AD SECVNDVM dicendum, quod æqualitas in diuinis quādoque importat rationem, quæ designat distinctionem personalem, sicut cum dicimus quod pater & filius sunt æquales, & secundū hoc in nomine æqualitatis realis distinctio intelligitur: quādoque autē in nomine æqualitatis non intelligitur realis distinctio, sed rationis tantum, sicut cum dicimus sapientiam & bonitatem diuinam esse æquales. Vnde non oportet quod distinctionem personalem importet, & talis est distinctio importata per nomen veritatis, cum sit æqualitas intellectus & essentia.

AD TERTIVM dicendum, quod quāuis veritas sit concepta per intellectum, nomine tamen veritatis non exprimitur ratio conceptionis, sicut nomine verbi: vnde non est simile.

AD TERTIVM dicendum, quod quāuis veritas sit concepta per intellectum, nomine tamen veritatis non exprimitur ratio conceptionis, sicut nomine verbi: vnde non est simile.

ARTICVLVS VIII. Vtrum omnis veritas sit a prima veritate.

OCCTAVO queritur, vtrum omnis veritas sit a prima. Et vtrum quod non istum n. fornicari est verum: sed tñ non est a veritate prima, ergo nō oīs veritas est a veritate prima. Sed dicebat, quod veritas signi vel intellectus secundum quam hoc dicitur, verum est a Deo, non autem secundum quam refertur ad re.

¶ 2. Sed contra. Præter veritatem primam, nō solū est veritas signi aut intellectus, sed etiam veritas rei: si ergo hoc verum non sit a Deo, secundum quod refertur ad rem, hæc veritas rei non erit a Deo, & sic habetur propositum, quod nō omnis alia veritas sit a Deo.

¶ 3. Præter. Sequitur iste fornicatur, ergo istum fornicari est verum, vt fiat descensus a veritate propositionis ad veritatem dicti, quod exprimit veritatem rei, ergo veritas prædicta consistit in hoc, quod iste actus componitur isti subiecto: sed veritas dicti non esset ex compositione talis actus cum subiecto, nisi intelligatur compositio actus sub deformitate existentis, ergo veritas rei non solum est quantum ad ipsam

Lib. de Veritate c. 14.

Q. 21. in med. 4.

Lib. 2. Soli c. 5. tom. 1.

Ambr. super illum lo. um Pauli. to. 5.

Li. 2. Soli. c. 5. circa fine illius. to. 1.

Ar. 6. & 2. huius quæst.

Com. 5. to. 3.

ipsam essentiam actus, sed quantum ad deformitatem: sed actus sub deformitate consideratus nullo modo est a Deo: ergo non omnis veritas rei est a Deo.

¶ 4. Præ. Ansel. dicit q. res dicitur vera sicut quod est, ut debet esse, & inter modos quibus potest dici, quod debet esse res, ponit unum modum secundum quem dicitur, quod res esse debet, quia Deo permittente accidit: sed permissio Dei extendit se etiam ad deformitatem actus, ergo veritas rei ad deformitatem illam pertingit. Sed deformitas illa nullo modo est a Deo, ergo non omnis veritas est a Deo: sed dicebatur, quod sicut deformitas vel privatio qualibet dicitur ens non simpliciter, sed secundum quid, ita & dicitur habere veritatem, non simpliciter sed secundum quid, & talis veritas secundum quid non est a Deo.

¶ 5. Sed contra. Verum addit supra ens ordinem ad intellectum: sed privatio, vel deformitas, quamvis in se non sit simpliciter ens, tamen simpliciter est apprehensa per intellectum, ergo quamvis non habeat simpliciter entitatem, habet tamen simpliciter veritatem.

¶ 6. Præ. Omne sicut quod ad simpliciter reducit, sicut hoc, æthiopem esse album, dentem reducit ad hoc, quod est dentem æthiopis esse album: si ergo aliqua veritas, sicut quod non est a Deo, quod est absurdum.

¶ 7. Præ. Quod non est causa causa, non est causa effectus, sicut Deus non est causa defectus in lib. arbitrio, ex quo deformitas peccati accidit: sed sicut esse est causa veritatis affirmatiuarum propositionum, ita non est se negatiuarum, cum ergo Deus non sit causa eius quod est non esse, ut dicit Augustinus in lib. 83. questionum, relinquatur quod Deus non sit causa negatiuarum propositionum: & sic non omnis veritas est a Deo.

¶ 8. Præ. Augustinus dicit in lib. Soli. quod verum est quod ita se habet ut videtur: sed malum aliquod ita se habet ut videtur, ergo aliquid malum est verum: sed nullum malum est a Deo, ergo non omne verum est a Deo. Sed dicebatur, quod malum non videtur per speciem mali, sed per speciem boni.

¶ 9. Sed contra, Species boni numquam facit apparere nisi bonum, ergo si malum non videtur nisi per speciem boni, numquam apparet malum nisi bonum, quod est falsum.

¶ 10. Sed contra, Augustinus in Cor. 12. super illud, Nemo potest dicere Dominus Iesus &c. dicit Ambrosius. Omne verum a quo cumque dicatur a Spiritu sancto est.

¶ 11. Præ. Omnis bonitas creata est a prima bonitate increata, quæ Deus est, ergo eadem ratione omnis veritas est a prima veritate, quæ Deus est.

¶ 12. Præ. Ratio veritatis completur in intellectu: sed omnis intellectus est a Deo, ergo omnis veritas est a Deo.

¶ 13. Præ. Augustinus in lib. Soli. dicit, quod verum est id, quod est: sed omne esse est a Deo, ergo omnis veritas est a Deo.

¶ 14. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 15. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 16. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 17. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 18. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 19. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 20. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 21. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 22. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 23. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 24. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 25. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 26. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 27. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 28. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 29. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 30. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 31. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 32. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 33. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 34. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 35. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 36. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 37. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 38. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 39. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 40. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 41. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 42. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 43. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 44. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 45. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 46. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 47. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 48. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 49. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

¶ 50. Præ. Si deum conuertitur cum ente, ita & verum, sed omnis veritas est a prima veritate, ergo & omnis veritas est a prima veritate.

tur arte diuini intellectus: & per eandem nata est forma de se vera apprehensionem in intellectu humano per quam etiam formam vnaqueque res esse habet unde veritas rerum existitum includit in sui rationem entitatem earum, & superaddit habitudinem ad æquationem ad intellectum humanum, vel diuinum: sed negationes vel priuationes existentes extra animam non habent aliquam formam, per quam vel imitentur exemplar diuinae artis, vel ingerantur in intellectum in intellectu humano: sed quod adæquetur in intellectu est, ex parte intellectus, qui earum rationes apprehendit. Sic ergo patet quod cum dicitur lapis verus, & cetera vera, non eodem modo veritas se habet ad veritatem veritas, n. de lapide dicta claudit in sui rationem entitatem lapidis, & superaddit habitudinem ad intellectum, quæ causatur etiam ex parte ipsius rei, cuius beat aliquid secundum quod referri possit: sed veritas dicta de cæcitate non includit in se ipsam priuationem, quæ est cæcitas, sed solummodo habitudinem cæcitatis ad intellectum, quæ et non habet aliquid ex parte ipsius cæcitatis in quo sustentetur, cum cæcitas non adæquetur intellectui ex parte alius rei, in se habet. Patet ergo quod veritas in rebus creatis in nihil aliud potest comprehendere, quam creaturam rei, & adæquationem intellectus, & intellectus autem vel priuationes rerum, quod totum a Deo est, quod ipsa forma rei per quam adæquatur a Deo, est, & ipsa veritas sicut bonum intellectus, sicut dicitur in 6. Ethic. quod bonum vniuersumque rei consistit in perfecta operatione ipsius, non est autem perfecta operatio intellectus, nisi secundum quod verum cognoscit. Unde in hoc consistit eius bonum, in quantum habet bonum. Unde cum omne bonum sit a Deo & omnis forma oportet et absolute dicere quod omnis veritas sit a Deo.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cum sit agens. Omne verum est a Deo, istum formam, cuius entitatem incidit fallacia accidentis, ut etiam dicitur per philosophum. Cum enim dicimus, formam esse verum, non dicimus quasi ipse defectus in actu formationis impleatur includatur in ratione veritatis, sed verum prædicatur tantum adæquationem huius ad intellectum. Unde non debet concludi, istum formam esse a Deo: sed quid veritas eius est a Deo.

AD SECUNDUM dicendum, quod deformitas & defectus non habet veritatem sicut & alia res, ut etiam dicitur per philosophum. Et ideo quis veritas defectum sit a Deo non ex hoc concludi potest, quod defectus sit a Deo.

AD TERTIUM dicendum, quod secundum philosophum veritas non consistit in compositione quæ est in rebus, sed in compositione quam facit anima, & veritas non consistit in hoc, quod iste actus cum deformitate sua subiecto inhaeret, hoc non pertinet ad rationem boni & mali: sed in hoc quod actus sic inhaeret subiecto apprehensionis animæ adæquatur.

AD QUARTUM dicendum, quod bonum debetur, & est huiusmodi omnia, alio modo se habet ad priuationem diuinam, & alio modo ad alia signa diuina voluntatis. In alijs, n. refertur, & ad id quod cadit in actu voluntatis, & ad ipsum voluntatis actum, sicut cum Deus præcipit honorare parentem, & ipse honorare parentem bonum quoddam est, & ipsum præcipere bonum quoddam est: sed in permissione refertur ad actum permittentis, & non ad id quod sub permissione cadit: unde bonum est quod Deus permittit deformitatem incidere, non tamen sequitur ex hoc quod ipsa deformitas aliam rectitudinem habeat.

Et per hoc patet solutio ad quintum.

AD SEXTVM dicendum, q̄ veritas secundum q̄ competit negationibus & defectibus, reducit ad veritatem simpliciter, quæ est in intellectu, quæ a Deo est, & ideo veritas defectuam a Deo est, quæuis ipsi defectus a Deo non sint.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ non esse non est causa veritatis negatiuarum propositionum, quasi faciens eas in intellectu, sed anima ipsa hoc facit cõformans seipsum non enti quod est extra animam: vnde non esse extra animam existens, non est causa efficiens veritatis, sed quasi exemplaris, obiectio autem procebat de causa exemplaris efficiente.

AD OCTAVVM dicendum, quod quamuis malum non sit a Deo, tamen hoc quod malum iudicatur tale quale est, est a Deo: vnde veritas quæ verum est, malum esse, est a Deo.

AD NONVM dicendum, quod quamuis malum non agat in animam, nisi per speciem boni, quia tamen est bonum deficiens, anima deprehendit in e rationem defectus, & in hoc concipit rationem mali, & sic malum videtur malum.

ARTICVLVS IX.
Vtrum veritas sit in sensu.

NONO queritur, vtrum veritas sit in sensu. Et videtur quod non. Ansel. enim dicit, q̄ veritas est rectitudo sola mente perceptibilis: sed sensus non est de natura mētis, ergo veritas non est in sensu.

¶ 2 Aug. in lib. 83. Quæstio. p. obar, quod veritas corporis sensibus non cognoscitur, & rationes eius supra posita sunt: ergo veritas non est in sensu.

CONTRA, Aug. de vera religione dicit, q̄ veritas est quæ ostendit id quod est: sed id quod est, ostendit non solum intellectui, sed etiam sensui. ergo &c.

RESPON. dicendum, q̄ veritas est in intellectu & in sensu, licet non eodem modo: in intellectu enim est sicut cõsequens actum intellectus, & sicut cognita per intellectum, consequitur namq; intellectus operationem secundum quod iudicium intellectus est de re secundum q̄ est, cognoscitur autem ab intellectu secundum quod intellectus reflectitur supra actum suum, non solum secundum quod cognoscit actum suum, sed secundum q̄ cognoscit proportionem eius ad rem, quod quidem cognosci non potest nisi cognita natura ipsius actus, quæ cognosci non potest nisi cognoscat natura principij actus, q̄ est ipse intellectus in cuius natura est, vt rebus cõformetur. Vnde secundum hoc cognoscit veritatem intellectus quod supra seipsum reflectitur: sed veritas est in sensu, sicut cõsequens actum eius, dñ scilicet iudicium sensus est de re, secundum q̄ est: sed tamen non est in sensu sicut cognita a sensu: si enim sensus verè iudicat de rebus, non tamen cognoscit veritatem, quæ verè iudicat, quæuis enim sensus cognoscat se sentire, non tamen cognoscit naturam suam, & per consequens nec naturam sui actus, nec proportionem eius ad res, & ita nec veritatem eius: cuius est ratio, quia illa quæ sunt perfectissima in entibus, vt substantiæ intellectuales, reducunt ad essentiam suam rediitione cõpleta, in hoc enim q̄ cognoscunt aliquid extra se positum, quodammodo extra se procedunt: s̄m vero quod cognoscunt se cognoscere, iã ad se redire incipiunt, quia actus cognitionis est medius inter cognoscere & cogniti: sed reditus iste completur s̄m quod cognoscunt essentias proprias, vnde dñ in lib. de Causis, q̄ omnis sciens essentiam suam, est rediēs ad essentiam suam rediitione completa. Sensus autē, qui inter ceteros est pro-

pinquior intellectuali substantia, redire quidē incipit ad essentiam suam, quia non solum cognoscit sensibile, sed et cognoscit se sentire, non tñ complet eius reditio, quia sensus non cognoscit essentiam suam. Cuius hanc rationem Ansel. assignat, quia sensus nihil cognoscit nisi per organum corporale. Non est autē possibile ut organum medium cadat inter potentiam sensitivam & seipsum: sed potentie naturales insensibiles, nullo modo redeant supra seipsas, quia non cognoscunt se agere, sicut ignis non cognoscit se calefacere. Ex his ergo patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS X.
Vtrum res aliqua sit falsa.

DECTIMO querit, vtrum aliqua res sit falsa. Et v̄ q̄ non, quia secundum Aug. in lib. Solilo. Verum est id quod est, ergo falsum est id quod non est: sed quod non est, non est res aliqua, ergo nulla res est falsa. Sed dicebatur, q̄ verum est differentia entis, & ita sicut verum est id quod est, ita & falsum.

¶ 2 Contra, Nulla differentia diuisiua conuertitur cum eo cuius est differentia: sed verum conuertitur cum ente, vt dictum est, ergo verum non est differentia diuisiua entis, ut res aliqua falsa dici possit.

¶ 3 Præ. Veritas, est adequatio rei & intellectus: sed omnis res est adequata intellectui diuino, quia nihil potest esse in re aliter quàm intellectus diuinus cognoscit, ergo omnis res est vera, ergo nulla res est falsa.

¶ 4 Præ. Omnis res habet veritatem a forma sua, ex hoc enim dicitur homo verus, quia habet veram hominis formam: sed nulla res est quæ non habeat aliquam formam: quia omne esse est a forma ergo quælibet res est vera, ergo nulla res est falsa.

¶ 5 Præ. Sicut se habent bonum & malum, ita verum & falsum: sed quia malum inuenit in rebus, malum non substantiatur nisi in bono, vt Dion. & Aug. dicunt, ergo si falsitas inuenitur in rebus, falsitas non substantiatur nisi in vero, quod non videtur posse esse, quia sic idem esset verum & falsum, quod est impossibile, sicut idē est homo & album, propter hoc quod albedo substantiatur in homine.

¶ 6 Præ. Aug. in lib. Solilo. sic obicit. Si aliqua res nominatur falsa aut hoc est ex hoc quod est simile, aut ex eo quod est dissimile: si ex eo quod est dissimile, nihil est quod falsum dici non possit: nihil enim est quod alicui dissimile non sit: si ex eo quod est simile, omnia reclamant, quod ex eo vera sunt quo similia, ergo nullo modo falsitas in rebus inueniri potest.

SED CONTRA. Aug. ita definit falsum. Falsum est quod ad similitudinem alicuius rei accommodatum est, & non pertingit ad id cuius similitudinem gerit: sed omnis creatura gerit similitudinem Dei, cum ergo nulla creatura pertingat ad ipsum Deum p̄ modum identitatis, videtur q̄ omnis creatura sit falsa.

¶ 2 Præ. Dicit Aug. de Vera reli. Omne corpus est verum corpus, & falsa vnitas: sed hoc pro tanto dicitur, q̄ imitatur vnitatem, & tamen non est vnitas, cum ergo quælibet creatura, secundum quamlibet sui perfectionem, diuinam perfectionem imitetur, & ab ea nihilominus in infinitum distet, videtur quod quælibet creatura sit falsa.

¶ 3 Præ. Sicut verum conuertitur cum ente, ita & bonum: sed ex hoc q̄ bonum conuertitur cum ente, non prohibetur quin aliqua res inueniatur mala, ergo nec ex hoc, quod verum conuertitur cum ente prohibetur quin aliqua res inueniatur falsa.

¶ 4 Item Ansel. de Veritate dicit, q̄ duplex est propositio veritas, vna quæ significat quod accepit significare,

D. 113.

1. p. q. 17. articulo. 1. Lib. 6. folio. 5. circa finem. tom. 1.

Art. 1. huius questio. in 3. arg. Sed contra & art. 2. in princ.

Cap. 4. de Diuinis nominibus. par. 4.

Lib. 3. de Solilo. cap. 1. tom. 1.

Lib. 2. ca. 15. a med. to. 1.

Cap. 34. paulo post principium. tom. 1.

Capit. 11. & cap. 2.

gnificare, sicut hæc ppositio, Socrates sedet, significat Socratem sedere, siue Socr. sedeat siue non sedeat: alia, quoniam significat illud ad quod facta est, est. n. facta ad hoc quo significet esse, quoniam est, & secundum hoc proprie dicitur enuntiatio vera. ergo eadem ratione dicitur quælibet res vera, quoniam implet hoc ad quod est, falsa autem quando non implet. sed omnis res quæ deficit a fine suo, non implet illud propter quod est. cum ergo multæ res sint tales, videtur quod multæ res sint falsæ.

RESPON. Dicendum, quod sicut veritas consistit in adæquatione rei & intellectus, ita falsitas consistit in intellectum diuinum & humanum, ut supra dictum est. intellectui autem diuino comparatur sicut mensuratum mensura, quantum ad ea, quæ in rebus positive dicuntur, vel inveniuntur: quia omnia huiusmodi ab arte diuini intellectus proueniunt. Alio modo sicut cognitum ad cognoscens, & sic et negationes & defectus diuini intellectui adæquantur: quia omnia huiusmodi Deus cognoscit, quamuis ea non causet. patet ergo quod res quantumcumque, se habeat sub quacumque forma existens, vel priuatione vel defectu, intellectui diuino adæquatur. Et sic patet quod res quælibet in comparatione ad intellectum diuinum vera est, ut Ansel. dicit in lib. de Verita. Igitur est veritas in omnibus quæ sunt entia, quia hic sunt quæ in summa veritate sunt, unde per cõparationem ad intellectum diuinum nulla res potest esse falsa: sed per cõparationem ad intellectum humanum inuenitur interdum inæqualitas rei ad intellectum, quod quodammodo ex ipsa re causatur. res. n. notitiam sui facit in anima per ea quæ de ipsa exterius apparet, quia cognitio nostra initium a sensu sumit, cuius per se obiectum sunt sensibiles qualitates: unde & in 1. de Anima dicitur, quod accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, & ideo quando in aliqua re apparent sensibiles qualitates demonstrantes naturam quæ eis non subest, dicitur res illa esse falsa, unde Phil. dicit 6. Metaph. quod illa dicuntur falsa, quæ nata sunt videri, aut qualia non sunt, aut quæ non sunt, ut aurum falsum in quo exterius apparet color auri & alia huiusmodi accidentia: cum tamen interius natura auri non subsit, nec tamen res est hoc modo causa falsitatis in anima, quod necessario falsitatem causet, quia veritas & falsitas præcipue in iudicio animæ existunt: anima vero in quantum de rebus iudicat, non patitur a rebus, sed magis quodammodo agit. unde res non dicitur falsa, quia semper de se falsam facit apprehensionem, sed quia nata est facere per ea, quæ de ipsa apparent, sed quia, ut dictum est, cõparatio rei ad intellectum diuinum est essentialis, secundum eam per se dicitur vera: sed cõparatio ad intellectum humanum est accidentalis, secundum quam non dicitur absolute vera: ideo simpliciter loquedo omnis res est vera & nulla res est falsa: sed secundum quid, scilicet in ordine ad intellectum nostrum aliqua res dicitur falsa, & ideo oportet rationibus vtriusque partis respondere.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ista definitio, verum est id quod est, non perfecte exprimit rationem veritatis, sed quasi materialiter tantum, nisi secundum quod esse significat affirmationem propositionis, scilicet, ut dicatur id esse verum, quod sic esse dicitur vel intelligitur, ut in re est, & sic etiam falsum dicitur quod non est, id est quod non est ut dicitur vel intelligitur, & hoc in rebus inueniri potest.

AD SECUNDUM dicendum, quod verum proprie loquedo non potest esse differentia entis, ens enim non habet differentiam, ut probatur in 3. Metaphysicis, sed aliquid verum se habet ad ens per modum differentie, sicut & bonum, in quantum videlicet exprimit aliquid extra ens, quod nomine entis, non exprimitur. Et secundum hoc intentio entis est indeterminata respectu intentionis veri: & sic intentio veri comparatur ad intentionem entis quodammodo, ut differentia ad genus.

AD III. Dicendum, quod ratio illa cõcedenda est, pro cõcedit enim de re in ordine ad intellectum diuinum. AD IIII. Dicendum, quod quamuis quælibet res habeat aliquam formam, non tamen omnis res habet illam formam, cuius indicia exterius ostenduntur per sensibiles qualitates, & secundum hæc facta dicitur, in quantum de se falsam existimationem facere apta nata est.

AD V. Dicendum, quod aliquid existens extra animam pro tanto dicitur falsum, ut ex dictis patet, quia nati est de se facere falsam existimationem, quando mouet virtutem cognitiuam, unde oportet quod illud quod falsum dicitur, aliquid ens sit. unde cum omne ens, in quantum huiusmodi, sit verum, oportet falsitatem in rebus existentem supra veritatem fundari, unde dicitur Aug. in li. Solilo. quod tragædus, qui repræsentat veras personas in theatris, non esset falsus nisi esset verus tragædus: similiter equus piscis non esset falsus, nisi esset pura pictura: non tamen sequitur cõtradicoria esse vera, quia affirmatio & negatio scilicet dicunt verum & falsum, non referuntur ad res.

AD VI. Dicendum, quod falsa res dicitur secundum quod nata est fallere: cum aut fallere dico, significo actionem quandam defectum inducentem: nihil enim natum est agere nisi secundum quod est ens, omnis autem defectus est non ens, vnumquodque autem secundum quod est ens, habet similitudinem veri: secundum autem quod non est, recedit ab eius similitudine, & hoc hoc quod dico fallere secundum id quod operatur de actione, originem habet de similitudine quantum ad id quod importat defectum in quo operatur. Et ideo dicit Augustinus in lib. de Veritate, quod ex dissimilitudine falsitas oritur.

AD PRIMUM ergo eorum, quæ contra obiectum dicendum, quod non ex qualibet similitudine natura anima decipi, sed ex magna similitudine in qua similitudo inueniri non potest de facili: & ideo ex similitudine maiori vel minori decipitur anima secundum maiorem vel minorem perspicacitatem ad similitudinem inueniendum: nec tamen simpliciter debet enuntiare quæ res falsa, ex eo quod quantumcumque, in errore inducit, sed ex eo quod nata est plures, vel sapientes fallere, creatura autem, quamuis aliquam Deum similitudinem gerant in seipsis, tamen maxima dissimilitudine subsit, ut non nisi ex magna insipientia cõtingat, ex tali similitudine mens decipi. Unde ex prædicta similitudine & dissimilitudine creaturarum ad Deum non sequitur quod omnes creaturae debent dici falsæ.

AD SECUNDUM Dicendum, quod quidam existimauerunt Deum esse corpus, & cum Deus sit veritas, qua omnia sunt vnum, per cõsequens existimauerunt corpus esse vnitatem ipsam propter ipsam similitudinem vnitatis. Secundum hoc ergo corpus falsum vnitatis dicitur, in quantum aliquos in errore induxit vel inducet et potuit, ut crederetur vnitatis.

AD III. Dicendum, quod duplex est perfectio, prima & secunda, prima perfectio est forma vnitatis, quæ per quæ habet esse: unde ab ea nulla res detrahenda manet: secunda perfectio est operatio, quæ per quæ

Artic. 5. & 8. huius quest.

Cap. 7. & 8. 11. & 12.

Co. 11. 102.

5. Metaph. Com. 34. & lib. 4. com. 37. tom. 3.

In isto art. & 5. & 8.

finis rei, vel id propter quod ad finem devenitur, & hac perfectione interdum res destituitur. Ex prima autem perfectione resultat ratio veri in rebus, ex hoc enim quod res formam habet, attem divini intellectus imitatur, & sui notitiam in anima gignit: sed ex parte secunda consequitur in ipsa ratio bonitatis, quæ consurgit ex fine, & ideo malum simpliciter invenitur in rebus, non autem falsum.

AD QVARTVM dicendum, secundum Philosophum in 3. Ethic. primum verum est bonum intellectus, secundum hoc n. intellectus operatio est perfecta, quia conceptio est vera, & quia enunciatio est signam intellectus, ideo veritas est eius finis, non autem est ita in rebus alijs, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS XI.
Utrum falsitas sit in sensu.

VODECIMO quæritur, utrum falsitas sit in sensu. Et videtur quod non. Intellectus enim semper est rectus, ut dicitur in 3. de Anima: sed intellectus est superior pars in homine, ergo & alie partes hominis rectitudinē sequuntur, sicut & in mundo maiori inferiora disponuntur secundum superiorum motum, ergo & sensus, qui est inferior pars animæ, semper erit rectus, non ergo in eo erit falsitas.

¶ 2 Præterea Augustinus dicit in lib. de vera religione, Ipsi oculi non fallunt nos, non enim enuntiare possunt omnino nisi affectionem suam: quod si omnes eorum sensus ita enuntiant ut afficiuntur, quid ab eis amplius exigere debeamus ignoro. ergo in sensibus non est falsitas.

¶ 3 Præterea Anselmus in lib. de Veritate dicit, Videtur mihi veritas vel falsitas in sensu non esse, sed in opinione, & sic habetur propositum.

SED CONTRA, est quod Anselmus dicit, quidem in sensibus nostris veritas, non simpliciter, nam fallunt res aliquando.

¶ 2 Præterea Secundum Augustinum in lib. Solilo. falsum solet dici quod a verisimilitudine longe abest, sed tamen ad verum nonnullam imitationem habet: sed sensus habet quandam similitudinem quarundam rerum, quæ non sunt ita in rerum natura, sicut est quandoque quod vnum dno videatur, ut cum oculis comprimitur, ergo in sensu est falsitas. Sed dicebatur, quod sensus non decipitur in proprijs sensibilibus, sed de communibus.

¶ 3 Sed contra, Quando cumque aliquid apprehenditur de aliquo aliter quam est, apprehensio est falsa: sed quando corpus album videtur mediante vitro viridi, sensus apprehendit aliter quam sit, quia apprehendit illud ut viride, & ita iudicat, nisi superior iudicium addit, per quod falsitas detegatur, ergo sensus decipitur etiam in proprijs sensibilibus.

RESPOND. dicendum, quod cognitio nostra quæ a rebus initiu sumit hoc ordine progreditur, ut primo incipiat in sensu, secundo perficitur in intellectu, ut sic sensus inueniatur quodammodo medius inter intellectum & res, est n. rebus comparatus, quasi intellectus, & intellectui comparatus quasi res quædam: & ideo in sensu dicitur esse veritas, vel falsitas dupliciter. Vno modo, secundum ordinem sensus ad intellectum, & sic dicitur esse sensus falsus, vel verus sicut res, in quantum videlicet, faciunt veram existimationem in intellectu vel falsam. Alio modo, secundum ordinem sensus ad res: & sic dicitur esse veritas, vel falsitas in sensu, sicut & in intellectu, in quantum iudicat scilicet esse quod est, vel non esse quod non est. Si ergo loquamur de sensu secundum primum modum, sic in sensu quo-

A dammodo est falsitas & quodammodo non est falsitas: sensus n. est res quædam in se, & est indicativus alterius rei. si ergo comparatur ad intellectum prout est res quædam, sic nullo modo est falsitas in sensu intellectui comparatus: quia sicut sensus disponitur, sicut in hoc dispositione suam intellectui demonstrat, unde Augustinus dicit in auctoritate inducitur, quod non possunt omnino enuntiare, nisi affectionem suam. Si autem comparatur ad intellectum secundum quod est representativum alterius rei, cum quandoque representet ei aliter rem quam sit, sicut in hoc sensus falsus dicitur, in quantum natus est facere falsam existimationem in intellectu, quamvis non necessario faciat, sicut & de rebus dictum est, quia intellectus sicut iudicat de rebus, ita & de his quæ a sensibus offeruntur.

B Sic ergo sensus intellectui comparatus semper facit veram existimationem in intellectu de dispositione propria, sed non de dispositione rerum. Si autem consideretur sensus secundum quod comparatur ad res, tunc in sensu est falsitas & veritas per modum, quod est in intellectu. In intellectu autem primo & principaliter invenitur falsitas & veritas in iudicio componentis & diuidentis, sed in formatione quidditatum non, nisi per ordinem ad iudicium, quod ex formatione prædicta consequitur, unde & in sensu proprie veritas & falsitas dicitur secundum hoc quod iudicat de sensibilibus, sed secundum hoc quod sensibile apprehendit, non est ibi veritas & falsitas proprie, sed solum secundum ordinem ad iudicium, quod ex formatione prædicta consequitur, prout scilicet ex apprehensione tali naturæ est sequi tale iudicium. Sensus autem iudicium de quibusdam est naturale, sicut de proprijs sensibilibus, de quibusdam autem quasi per quandam colationem, quam facit in homine vis cogitativa, quæ est potentia sensitivæ partis, loco etiam in alijs animalibus est existimatio naturalis, & sic iudicat vis sensitivæ de sensibilibus communibus & de sensibilibus per accidens, naturalis autem actus alienius rei semper est vno modo, nisi per accidens impediatur, vel propter defectum intrinsecum, vel extrinsecum impedimentum: unde sensus iudicium de sensibilibus proprijs, semper est verum, nisi sit impedimentum in organo vel in medio, sed in sensibilibus communibus & per accidens interdum iudicium sensus fallit. Et sic patet qualiter in iudicio sensus potest esse falsitas. Sed circa apprehensionem sensus sciendum est, quod est quædam vis apprehensiva, quæ apprehendit speciem sensibilem sensibili re præsentem, sicut sensus proprius: quædam vero apprehendit eam re absente, sicut imaginatio, & ideo sensus semper apprehendit rem ut est, nisi sit impedimentum in organo, vel in medio, sed imaginatio apprehendit, ut plurimum, rem ut non est, quia apprehendit eam ut præsentem, cum sit absens, & ideo dicit Philosophus in 4. Metaph. quod sensus non est dominus falsitatis, sed phantasia.

C Ad primum ergo dicendum, quod in maiori modo superiora nihil accipiunt ab inferioribus, sed e converso: sed in homine intellectus qui est superior aliquid accipit a sensu, & ideo non est simile. Ad alia patet de facili solutio ex dictis.

D VODECIMO quæritur, utrum falsitas sit in intellectu. Et videtur quod non, quia intellectus habet duas operationes, scilicet unam qua format quidditates, in qua non est falsum, ut Philosophus dicit in 3. de Anima, aliam qua

ARTICVLVS XII.
Utrum in intellectu sit falsitas.

VODECIMO quæritur, utrum falsitas sit in intellectu. Et videtur quod non, quia intellectus habet duas operationes, scilicet unam qua format quidditates, in qua non est falsum, ut Philosophus dicit in 3. de Anima, aliam qua

In arg. 2. huius quæst.

In arg. 2. huius quæst.

In arg. 2. huius quæst.

In istom articulo.

In istom articulo.

In istom articulo.

Co. 24. te. 3.

In corp. ar.

1. p. q. 17. articulo. 3.

Co. 21. te. 2. qua

qua componit & diuidit, & in hac etiam non est falsum, vt patet per Augu. in li. de Vera religio. qui sic dicit, Nec quisquam intelligit falsa. ergo falsitas nō est in intellectu.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in lib. 83. Quæstionū, quæst. 31: omnis qui fallitur id in quo fallitur non intelligit. ergo intellectus semper est verus. ergo in intellectu non potest esse falsitas.

¶ 3 Item Algazel dicit, Aut intelligimus aliquid sicut est, aut non intelligimus: sed quicumque intelligit rē sicut est, vere intelligit. ergo intellectus semper est verus. ergo non est in eo falsitas.

SED CONTRA, est quod Philos. dicit in 3. de Anima, quod ubi est cōpositio intellectuum, ibi iam verū & falsum est. ergo falsitas inuenitur in intellectu.

RESPON. Dicendum, quod nomen intellectus sumitur ex hoc quod intima rei cognoscit, est enim intelligere quasi intus legere: sensus enim & imaginatio sola exteriora accidentia cognoscunt, solus autem intellectus ad essentiam rei pertingit: sed vterius intellectus ex essentijs rerum comprehensis diuersimode negotiatur ratiocinando & inquirendo nomen. ergo intellectus dupliciter accipi potest. Vno modo secundum quod se habet ad hoc tantum, a quo primo nomen impositum fuit, & sic dicimus proprie intelligere cū apprehēdimus quidditatem rerum, vel cum intelligimus illa, quæ statim nota sunt intellectui, notis rerū quidditatibus, sicut sunt prima principia, quæ cognoscimus cum terminos cognoscimus: vnde & intellectus habitus principiorum dicitur: quidditas autem rei est proprie obiectum intellectus: vnde sicut sensus sensibilium priorū semper est verus, ita & intellectus in cognoscendo quod quid est, vt dicitur in 3. de Anima. Sed ratiō per accidens potest ibi falsitas accidere, in quantum videlicet intellectus falso componit & diuidit, quod contingit dupliciter: vel in quantum definitionē vnus attribuit alteri, vt si animal rationale mortale conciperet quasi definitionem asini: vel in quantum coniungit partes definitionis adinuicem, quæ coniungi non possunt, vt si conciperet quasi definitionē asini animal irrationale immortale: hæc enim est falsa, aliquid animal irrationale est immortale. & sic patet quod definitio non potest esse falsa, nisi in quantum implicat affirmationem falsam, hic autē duplex modus tangitur in 5. Metaph. Similiter nec in primis principijs villo modo decipitur: vnde patet quod si intellectus accipitur secundam illam actionem a qua nomen intellectus imponitur, non est in intellectu falsitas. Alio modo potest accipi intellectus communiter, secundum quod ad omnes operationes se extendit, & sic comprehendit opinionem & ratiocinationem, & sic in intellectu est falsitas, numquam tamen si recte fiat resolutio in prima principia. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

¶ 4 Præt. Nullum nō potest dici de Deo, quod non significat totā perfectionem ipsius: quia non significat totam, nihil ipsius significat, cum in Deo non inueniatur pars, & sic ei attribui non potest, sed nomen scientiæ non repræsentat totam perfectionem diuinam, quia Deus est supra comprehensionem, quod nominatur, vt dicitur in lib. de Causis. ergo scientia Deo attribui non potest.

¶ 5 Præt. Omne quod scitur, scitur per aliquod magis notum: sed Deo non est aliquid magis & minus notum. ergo in Deo scientia esse non potest.

¶ 6 Præt. Algazel dicit, quod scientia est singularis scibilis in intellectu scientis: sed singularis in Deo remouetur, tum quia importat receptionem tum quia importat compositionem. ergo Deo scientia attribui non potest.

¶ 7 Præt. Nihil quod sonat imperfectionem Deo potest attribui, sed scientia sonat imperfectionem quia significatur vt habitus vel actus primus & cetera: derare vt secundus, vt dicitur in 1. de Anima. Adhuc autē primus est imperfectus respectu secundus: cum sit in potentia respectu eiusdem quod scientia non potest. Sed dicebatur quod in Deo scientia non est scientia, nisi in actu.

¶ 8 Sed contra, Scientia Dei est causa rerum & scientia si Deo attribuitur, ab æterno in Deo habet si igitur scientia in Deo non fuit nisi in actu, ab æterno res produxit, quod est falsum.

¶ 9 Præt. In quocumque inuenitur aliquid recipiens ei quod nos cōcipimus ex nomine scientiæ in intellectu, scimus de eo nō solū quod est, sed quod est, quia scientia aliquid est: sed de Deo nō possumus scire.

QVÆSTIO II. De scientia Dei.

In quatuordecim articulis diuisa.

¶ In primo queritur, Vtrum in Deo sit scientia.

¶ Secūdo, Vtrum Deus cognoscat vel sciat seipsum.

¶ Tertio, Vtrum Deus cognoscat alia a se.

¶ Quarto, Vtrum Deus de rebus propriam habeat cognitionem & determinatam.

¶ Quinto, Vtrum Deus cognoscat singularia.

¶ Sexto, Vtrum intellectus humanus singularia cognoscat.

¶ Septimo, Vtrum Deus cognoscat singulare nō esse vel non esse, propter positionem a vicem.

¶ Octauo, Vtrum Deus cognoscat non entia, & quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt.

¶ Nono, vtrum Deus sciat infinita.

¶ Decimo, Vtrum Deus possit facere infinita.

¶ Vndecimo, Vtrum scientia æquiuoce prædicetur de Deo & nobis.

¶ Duodecimo, Vtrum Deus sciat singularia tantum contingentia.

¶ Tertiodecimo, Vtrum scientia Dei sit variabilis.

¶ Quartodecimo, Vtrum scientia Dei sit causa rerum.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum scientia in Deo sit.

QVÆSTIO est de scientia Dei. Et primo queritur, vtrum in Deo sit scientia. Et videtur quod non. Illud enim quod habet ex additione ad aliud, in simplicissimo inueniri non potest: sed Deus est simplicissimus: ergo scientia se habeat ex additione ad essentiam, quæ viuere addit supra esse, & scientia sit supra inueniatur quod scientia in Deo non sit. Sed dicitur, quod scientia in Deo supra essentiam inueniatur: sed nomine scientiæ alia perfectio ostenditur in ipso quam nomine essentia.

¶ 2 Sed cōtra, Perfectio est nōmē rei: sed ostenditur vna res in Deo est essentia & scientia. ergo eadem perfectio ostenditur nomine essentia & scientia.

¶ 3 Præt. Nullum nō potest dici de Deo, quod non significat totā perfectionem ipsius: quia non significat totam, nihil ipsius significat, cum in Deo non inueniatur pars, & sic ei attribui non potest, sed nomen scientiæ non repræsentat totam perfectionem diuinam, quia Deus est supra comprehensionem, quod nominatur, vt dicitur in lib. de Causis. ergo scientia Deo attribui non potest.

¶ 4 Præt. Scientia est habitus conclusionis, in 6. Ethic. Sed Deus non cognoscit aliquod modum conclusionis, quia sic descendere videretur in conclusiones eius intellectus, quod eadem ab Angelis Diony. remouet 7. cap. de Diuinis nominibus. ergo scientia non est in Deo.

¶ 5 Præt. Omne quod scitur, scitur per aliquod magis notum: sed Deo non est aliquid magis & minus notum. ergo in Deo scientia esse non potest.

¶ 6 Præt. Algazel dicit, quod scientia est singularis scibilis in intellectu scientis: sed singularis in Deo remouetur, tum quia importat receptionem tum quia importat compositionem. ergo Deo scientia attribui non potest.

¶ 7 Præt. Nihil quod sonat imperfectionem Deo potest attribui, sed scientia sonat imperfectionem quia significatur vt habitus vel actus primus & cetera: derare vt secundus, vt dicitur in 1. de Anima. Adhuc autē primus est imperfectus respectu secundus: cum sit in potentia respectu eiusdem quod scientia non potest. Sed dicebatur quod in Deo scientia non est scientia, nisi in actu.

¶ 8 Sed contra, Scientia Dei est causa rerum & scientia si Deo attribuitur, ab æterno in Deo habet si igitur scientia in Deo non fuit nisi in actu, ab æterno res produxit, quod est falsum.

¶ 9 Præt. In quocumque inuenitur aliquid recipiens ei quod nos cōcipimus ex nomine scientiæ in intellectu, scimus de eo nō solū quod est, sed quod est, quia scientia aliquid est: sed de Deo nō possumus scire.